

Per 1303/1968/69

10007116

GORISKA KNJIZNICA

COBISS

7 = št. 1-4; kpl.

P 1303 / 2. [1968/69]

OP 7.116

Mlad sem in živim sem s sabo in z drugimi. Živim v svojih dejanjih, ki so odraz mene in drugih. Pride čas, ko uganjam neumnosti: napijem se, razgrajam, hočem zrušiti enolično vsakdanjost, hočem, da bi bil ta dan, ta trenutek drugačen od prejšnjega. Včasih sem otožen, melanholičen, včasih sem sam sebi odveč. Ustvarjam po svoje, rišem si nemogoče svetove ljubezni in topline, včasih napišem pesem, epis, morda celo novelo. Dolgi stvari ne pišem, preveč časa bi rabil zanje, jaz pa sem nestrpen, ne morem čakati in slediti počasnemu razvoju in kopičenju nebitvenih stvari.

In pri vsem tem sem prisiljen včasih misliti tredi-

MEHURČKI

Radi so jo imeli. Njene oči so gledale razumno in toplo. Bila je neverjetno gibčna in igračasta mačka. Nekega dne pa je njena življenjskost izginila. Nenadoma je postala mirna in se navidezno polenila. Ko ji je ponudil meso, ga je le povohala in leno odkorakala v drug kot. Mati se je zbalala, da se je zastrupila in da jo bodo izgubili, tako kot so izgubili vse prejšnje mačke. Ležala je v kotu in topo bulila predse. Iz dneva v dan so ji oči ugašale. Njeno vitko telo se je še bolj stanjšalo in iz dneva v dan je skozi njene oči pronical vedno glasnejši klic po pomoči, ki je oznanjal neizogiben konec.

Ponoči ga je prebudilo mijavkanje in kolcanje. Prvi hip ni vedel, kaj je to, nato se je spomnil na prejšnje mačke. Obšel je na postelji in ni vedel, kaj naj stori. Rad bi jo rešil, rad bi ji pomagal. Prejšnje dni si je dopovedoval, da bo ozdravela. Vedel je, da najbolje stori, če ji ne sili ničesar, ker bo potem gotovo slabša. Z materjo sta ji dajala samo mlačno vodo, ki jo je žejno goltala. Odšel je v kuhinjo in pred mačko je zagledal sluzasto kepico. Stala je tam in drgetala ter potihoma mijavkala. Nato ji je telo stisnil strahovit krč, iz grla pa se ji je izvil predirljiv zvok. Kepica na tleh se je povečala. Nepremično je gledal. Še nekač časa je drgetala, dokler se ni počasi umirila. Potem je videl, razločno videl, kako se je opotekla in se kmalu ustavila popolnoma brez moči. Ponudil ji je mleko, ona pa je le obrnila glavo in se premaknila za korak ter zlezla na kup, oči pa ji je prekrila bolna topost.

Ko je zjutraj zajtrkoval, je prilezla v kuhinjo. Ustavila se je pred vhodnimi vrati in ga s tihim mijavkanjem prosila, naj ji odpre. Opazil je, da ima oči prebujene in da mu govori: "Odhajam! Ne moreš mi pomagati! Odhajam!"

Nebo je bilo oblačno in zrak je bil napolnjen z drobcenimi kapljami dežja. V počasnem teku se je oddaljevala od hiše. Kmalu se je ustavila na suhem kamnu. Vidno je bila utrujena. Ni je hotel zadržati, da bi pomagal, ker je vedel, da ji ne more, da bi jo s tem samo trpinčil. Naj gre! Zlezla je s kamna. Sedaj ni več tekla. Hodila je počasi, vendar odločno, kot da se zaveda svojega cilja.

Zavila je okoli vogala in se ustavila pod oknom opuščene-
nega hrama. Ni vedel, kje je zbrala toliko moči, da je sko-
čila na okno in od tod v klet. Stekel je k vratom, toda ta
so bila zaklenjena. Prislonil je uho nanje. Noben zvok ni
prodril do njega.

"Poginila bo. Zagotovo bo poginila," si je dejal, "toda
to je samo mačka. To je samo mačka. Preveč si občutljiv."

Naslonil se je na vrata. Z vso močjo je poizkusil z ne-
ko novo mislijo potlačiti čustva. Nekaj časa sta se mu misel
in čustvo mešala, potem pa je začelo čustvo bledeti in izgi-
njati, dokler ni ostala samo misel, on pa se je sprostil ter
laže zadihal. To je pomagalo le kratek čas.

Ko mu je skoraj uspelo potlačiti počutje, je skozi vra-
ta prodril presunljiv mjav. Minuto ali dve je poslušal in
nato odšel domov. Ko ni več slišal krčevitih stokov, ko je
bila mačka daleč, ko se je oziral po domači kuhinji, se je
sam sebi nasmehnil: "Samo da me ni nihče videl! Potem se mi
bodo smejali. Vsaj da me ni nihče videl!"

- - - - -

"Mačka!" je dejal fant.

Vsi so se ozrli tja, kamor je pokazal z glavo. Bila je
premočena, samo zadnji del je imela suh. Mirno je sedela po-
leg rožnega grma, kot da jih sploh ni, kot da premišljuje ne-
kaj velikega in da so samo kameniti stebri, mrtve sohe, ki
strmijo vanjo. Niti trohico strahu ni pokazala.

"Kaj je tej mački?" se je zasmejala ženska z nasmehom,
ki bi se lahko mimogrede spremenil v jok. Smejala se je z ro-
ko pred usti, kakor bi si hotela naslednji trenutek brisati
nos. Očividno ni mogla razumeti, kaj počne mačka poleg rož-
nega grma.

"Saj res!" je dejal fant.

"Ali ni to vaša mačka?" je vprašala ženska z roko pred
ustmi. Obraz se ji je zresnil. Za hip je pomolčala, potem pa
rekla: "Bolna je, kajne? Najbrž bo poginila."

"Da", je dejal, "že nekaj dni povrača. Zastrupila se
je. Gotovo bo poginila." Bal se je, da ne bi opazili, kako
se mu smili.

Mačka je še dolgo časa sedela in premišljevala. Vsaj zdelo se mu je tako. Potem se je nenadoma dvignila, za trenutek obstala in se začela premikati, na videz v popolnoma določeni smeri, ki bi pri človeku majila na blaznost.

Dež jih je pregnal pod streho. Nekaj časa so stali na vratih, nato so odhajali drug za drugim, dokler ni ostal sam. Zalotil se je, kako opazuje pot deževnih kapljic, kako premišljuje o šoli in o materi. Zatem so se njegove misli preusmerile na sid, na malto, ki je odpadala. Blodile so, preskakovale, se vračale nazaj na isti krog in zopet bežale ter slepo nekaj iskale.

Temni curki vode so bičali zemljo in tulili svojo pesem. Tulili so ji svojo pesem, dokler se niso začeli tanjšati in bledeti. Temni curki so pobledeli, prešli v rahlo pršenje in ravno, ko je prenehalo dežavati, je znova presunljivo zamijavkalo. To ni bilo več mijavkanje, temveč goli krik na smrt borečega se organizma. Takoj za grozovitim krčem je sledil predirljiv zvok, ki se je ponavljal v rednih presledkih. Lopata mu je zdrsnila iz rok.

"Poginila bo!" je s prepričanjem dejal fant, ki jo je prvi opazil.

"Ubij jo!" mu je dejal mož, pri katerem je delal.

On pa je imel rad to mačko in je še vedno upal. Kanček upanja je še vedno ostal v njem, čeprav je kopnel iz dneva v dan.

"Ubij jo!" je ponovil mož. "Da ne bo trpela!"

"Vrzi ji kamen na glavo!" je svetoval fant, ki jo je prvi opazil.

Počasi je stopil k mački. Bila je do kože premočena in dlaka se ji je tesno lepila po shujšanem telesu. Sklonil se je in jo prijel za vrat. Koža je bila že otrpla in gnetljiva, ni se mu hotela izviti iz prstov kot vedno. Držal jo je malo od sebe, da mu ni kapljala voda, ki se je izcejalala iz njene diake, na hlače. Takoj ni vedel, kaj naj stori. S kamnom je ne bi mogel. Spomnil se je na potok, ki je tekel na drugi strani vrta. Molče je odprl vrata in odločno zakoračil proti potoku. Prav tako, kot je nezavedno hodil, jo je vrgel v naraslo vodo. Upal je, da je tok dovolj močan, da jo bo odnesel in da se bo utopila. V potok je priletela kot kos polena, naslednji hip oživila in se začela boriti s tokom. Plavala je in plavala (njemu se je zdelo, da neskončno dolgo), dokler ni dosegla suhega otočka, na katerem je stal. Pogledala je okoli sebe z neskončnim začudenjem in zopet začela belestno mijavkati, vendar manj glasno, ker jo je plavanje izčrpalo.

"Glejte, ooo, kaj dela! Živo mačko je vrgel v potok. Oooo, glejte!" je zavpila deklica kostanjevih las. Za njim je pričapljala truma otrok, ki je hotela videti, kako bo ubil mačko.

Počepnil je in jo prijel za kožo na vratu. Koža se mu je voljno vdala, kajti bila je popolnoma otrpla in ko jo je držal v roki, je imel občutek, da drži mokro in umazano cunjo. Sunkovito jo je postavil v potok in ji potisnil glavo v vodo. Prvi hip se ni upirala, potem se ji je telo začelo napenjati, vedno močnejše se je upirala in se mu hotela iztrgati. Otepala se je in zadek se ji je dvignil visoko nad vodo, on pa je tiščal in tiščal in bolj ko je tiščal, bolj se je studil samemu sebi.

Še enkrat je sunkovito poizkusila, silovito je grebla po dnu potoka in skoraj bi se mu iztrgala.

"Mehurčki, mehurčki!" je nezavedno mrmral.

"Prekleti mehurčki! Kaj jih ne bo? Kje ste, mehurčki? Pridite! Lepo iz gobčka se ji izvite! Mehurčki!"

"Glejte, živo mačko bo utopil!" je zaklicala deklica s kostanjevimi lasmi.

Še bolj je pritiskal k tlem.

"Mehurčki! Mehurčki! Mehurčki polni zraka!"

Stiskal je in stiskal v umazano vodo, toda mehurčkov ni hotelo biti. Čas pa se je vlekel in vlekel, postal siv in dolg, on pa je čakal te preklete mehurčke.

"Ooo, glejte! Živo mačko bo utopil!" Vznemirjenje deklice se je preneslo na druge otroke.

"Ooo, glejte!" je zavpila deklica in skočila k njemu. Zagrabila ga je za roko ter mu hotela iztrgati žival. Molče jo je odrinil. Deklica je poizkusila še enkrat, ko pa je videla njegovo odločnost, je odnehala.

In tedaj je spoznal, da je še veliko življenja v njej, kajti začel se je obupni boj bolnega organizma. Skozi kalno vodo je le medlo videl obrise stienjenega gobčka. Telo se je začelo stresati in pljuča so ji burno plaša.

"Utopil jo bo! Sram naj ga bo!"

Ni se jezil na deklico, ker je vedel, da tega ne razume in da bo to kmalu pozabila. Moral pa jo je ubiti, čeprav do tega ni imel nobene pravice. Rad jo je imel in moral je uničiti življenje, ki ga je imel rad. Za hip ga je obšla nora misel: "Mogoče bo le ozdravela! Kaj veš?" Tedaj bi jo izpustil, če se ne bi pokazali mehurčki. Dolgo časa jih je čakal. Celó večnost. Mehurčki.

Z roko je stisnil preni koš. Ta se je mehko vdal in na površje je zopet priplaval šop mehurčkov. Počakal je še nekaj časa, se počasi dvignil z mačko v roki in jo vrget nazaj v rjavo vodo. Tokrat ni zaplaval.

Deklica s kostanjevimi lasmi pa je vpila: "Ooo, glejte! Ubil je živo mačko. Utopil je živo mačko! Oooo!"

Otroci so se nezavedno odmikali od njega in ponavljali za deklico:

"Oooo, glejte! Ubil je živo mačko! Utopil je živo mačko! Oooo!"

Miroslav Bolčina

JAZ JOKAM

Sonce je žalostno
in ptice molčijo.
Drevesa jokajo
in trave dvigajo grudi v ihtanju.
Jaz jokam
in sram me je solz.
Zato jokam v srcu.

Ona je še otrok
in zasmeha se glasno,
čisto in veselo.
da se zdrznejo drevesa,
da obstirni sonce,
da ptice aprhutajo,
in da trava vzvalovi.

Hiša, ki ne Rje več

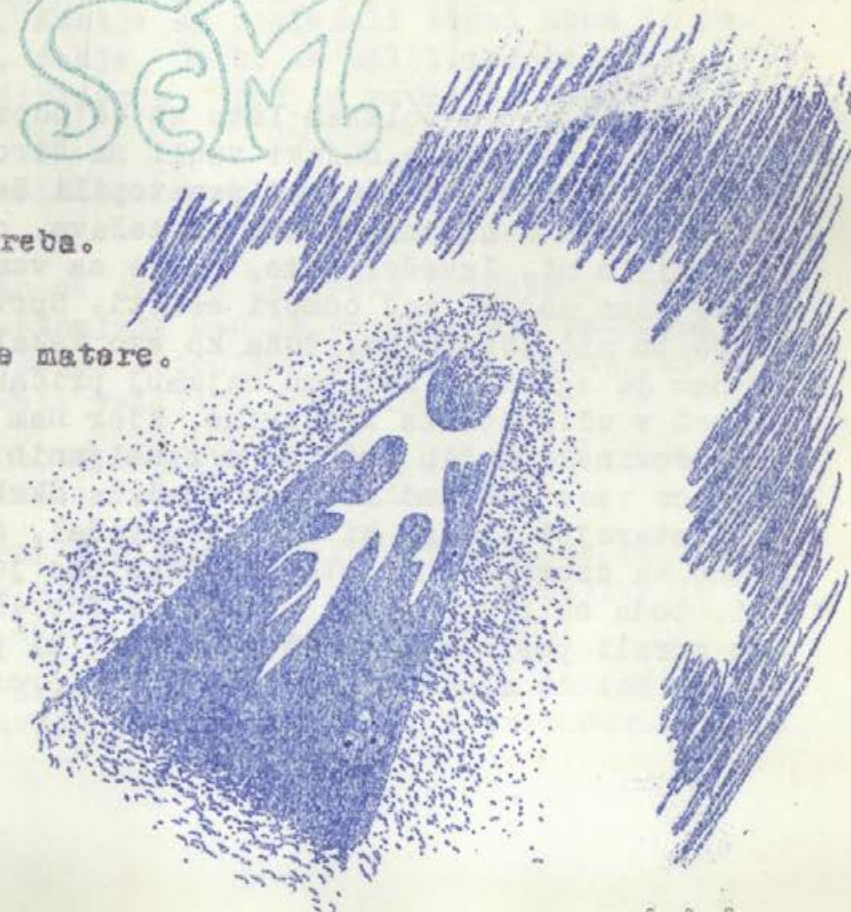
Neznansko je ostarela
ljubka hiša nekdanjih dni.
Vsako jutro ji sonce posrka solze
iz temnih oken.
Za trenutek je srečnejša:
otroci bodo planili skozi vrata
in stekli kričaje proti hlevu.
Toda otroci so daleč.
Stara hiša zastoka
in dihanje je arzel
od dolge osamelosti.

Nikoli več ne boš vasela,
stara hiša.
Nikoli več ne boš ljubka.
Veš:
umrla si, stara hiša,
kot so umrle sanje očeta in matere.

Bil sem

Bil sem trava,
voda, ljubezen, potreba.
Bil sem nagon,
hrepenenje,
misel očeta in sanje matere.
Rastel sem s smehom
in jokom,
z ljubeznijo,
z otroških strahom
in s ptiči.
Postal bom hrana
življenju,
smehu,
hrepenenju.

Franci
Černigoi

TOLÉ SEM ZARČEŽIL V SVOJ DNEVNIK

5. september.

Danes naj bi se začel naš prvi šolski dan, toda že takoj zjutraj sem vedel, da bo žalosten, kajti še vedno je padal dež. S tem pa so se izjalovili vsi moji načrti za ta dan. Žalostno sem stonel na oknu in tiščal zaspani obraz na ledeno mrzlo šipo, da sta se mi nos in čelo čisto sploščila. Zunaj je divjala nevihta. Temni oblaki so se podili po nebu, nad gozdom v daljavi se je dvigala megla in iz sive gmote so se pričeli kazati jasni obrisi mogočnih dreves. Že od nekdaj sem sovražil deževno vreme, njegovo puščobno sivino in vlago.

Ko smo prišli pred šolo, je dež že ponehal. Profesorji so nas porazdelili po skupinah in odšli smo v učilnice. Obdajal me je neprijeten, tesnoben občutek, kajti za nas je bilo tu vse novo in tuje. Navajeni smo bili na temne in vlažne učilnice, hodnike polne razposajenih otrok. Tu pa so nas sprejeli veliki in svetli prostori.

Kot vsak prvi šolski dan je tudi ta hitro minil in ko sem se vračal domov, je minil tesnobi občutek, ki me je obdajal.

6. september.

Drugič v tem šolskem letu so se odprla šolska vrata, drugič v tem letu so se dijaki vsuli na široke šolske hodnike. Toda že takoj, ko smo zjutraj prestopili šolski prag, so se pričeli zgrinjati nad nas križi in težave, o katerih se nam prej še sanjalo ni. Izvedeli smo, da je za vsak predmet drug razred in se bomo morali med odmori seliti. Sprva se nam je zdelo, da ne bo to nič posebnega, toda ko smo iskali razred francoščine, se nam je zgodilo, kar smo najmanj pričakovali. Vstopili smo namreč v učilnico za zgodovino, kjer nam je učitelj naredil na nezgodovinski način pridigo o zgubljenih ovcah. Toda prave učilnice vseeno nismo in nismo našli. Skrbí nas je rešil šele neki starejši dijak, ki nam je povedal, da je učilnica francoščine na drugem koncu stavbe. Tako smo jo po dolgih mukah našli, toda od zvonjenja je minilo že dobrih pet minut in zopet smo morali poslušati krajšo pridigo, ki pa je ni nihče vzel resno. Nehote sem dobil vtis, da vsi profesorji zelo radi pridigajo.

Še huje je bilo pri uri biologije. Razred smo začuda hitro našli, toda ko sem se hotel vnesti, se je stolica zavrtela in preklinjajoč vso moderno tehniko sem telebnil na tla.

Po vsem tem si lahko mislite, kako sem si oddahnil, ko je zvonec zazvonil konec pouka in sem pred šolo zopet zadihal svež zrak.

Žej

KMETJE IN VREME

Ko so padle prve kaplje dežja, so kmetje rekli: "Potrebno je malo moče. Ravno pravi čas je prišel, ta dežek uvidevni, da oplakne prah z mladih trav in vzbrstelega drevja."

Trave so vzdrhtele v žejnem pričakovanju in se napele, da ponudijo svoja usta drobnim curkom z neba.

Šesti dan se je prebudil na vzhodu in dež je še vedno neutrudno padal. Kmetje so pogledali skozi okna in rekli: "Dovolj ga je, dežja. Če bo še silil iz oblakov, ne bo dobro za mlado življenje." Dež je padal še sedmi in osemni dan.

"Prenehaj se molziti, ojeklenelo nebo! Dovolj imamo tvojega joka."

Štirinajsti dan se je dež še vedno pridušeno hahljal na strehah hiš in petnajsti dan je še glasneje zamrmral iz gozda proti poljanam. Uničujoče je namakal prst, ki se je naveličala požirati vsiljivo tekočino.

"Gnusi se mi že, ta nebeška slina!" je rekla rjava prst in pljunila penaaste curke iz polnih ust.

Otroci so zaprti v hišah postali sitni in so se smelili za vsak prazen nič. Ženske so bile razdražljive in starke so molile v kotih pri nezakurjenih pečeh.

"Daj, ljubi Bog, da bi zasijalo sonce in bi spet v popoldnevih grela svoje revmatične kosti v prečudoviti nebeški toploti!"

Potem je posijalo sonce. Otroci so zavrisnili in stekli iz hiš k velikim lužam v kotanjah. Brodili so z bosimi nogami po mlačni vodi. Hlače so si zavihali nad kolena, spuščali so barke iz lubja posekane lipe in uživali v svojem početju.

Tudi odrasle je poživila blagodejna toplota in življenje je bilo bolj veselo. Sonce se je smejalo in ščegetalo trave, da so se v zagonu vzpenjale kvišku.

In žejno sonce je pilo vodo iz hvaležne prsti, pilo je in pilo; peti, pesti, deseti dan. Življenje je postalo spet enolično in sonce je bilo že dolgo vsakdanja stvar. Potem je sonce spilo že veliko vode in ni se več smehljalo. Grozeče se je režalo in blazno odpiralo svoje žrelo z razžarjenega neba. In vsak večer je na zahodni strani škodoželjno šepetalo:

"Jutri pridem spet, jutri pridem spet, spet."

"Devolj je, drago sonce," so rekli kmetje. "Nasijalo si se in nam dalo veliko življenja." Sonce se je blazno smejalo in dvajseti večer je šepetalo na zahodni strani: "Jutri pridem spet, spet, spet."

"Ti vražja nebeška bakla, umakni se nekam med zvezde! Uničilo boš svoje delo in nas, ki smo tvoji otroci."

Sonce se je dvajseti dan režalo in glodalo korenine trav; bilke so porjavelo, drevje je povešalo liste in mlakuž že zdavnaj ni bilo več. Kmetje so v prošnji strmeli v nebo: "Nehaj, peklo! Egoist si, sončece drago!"

Stari kmet je rekel: "Če bi bil mlad in močan kot некоč, bi zavihel proti tebi pest, da bi ti zdrobila škodoželjno zobe iz krohotajočih ust!"

Kmetom je zmanjkala voda. Vodnjaki so bili suhi; le v najglobljih je bila na dnu še smrdljiva brozga.

Kmet z veselimi potezami okrog oči je rekel: "Ali ni ljubезnivo, to naše sončece! Na dnu vodnjaka sem dobil svojo čudovito rezljano palico, ki je bila leto dni v vodi. Sonce hoče, da vodnjake očistimo in popravimo. Pri polnih vodnjakih pa ni mogoče popravilo. Eh, naše ljubo sončece!" In je nabral kožo v gube okrog ust in oči.

Kmetje so ga strupeno pogledali in rekli: "Ni nam do smeha, večni bedak." Potem so govorili: "Sonce je neusmiljeno z nami. Živino naj pogleda, ki z izbu ljenimi očmi sepe ob suhih mlakah."

Ženske so jokaje rekile otrokom:

"Molimo, da nas sonce usliši in pošlje oblake z drobnim dežjem, ki bo zdravil umirajoče življenje." In so molili: Ljubo sonce, usliši našo prošnjo in ne pusti, da umrjemo; tvoji otroci smo, iz tebe smo zrastli in vse, kar imamo, je tvojega. Neskončno smo ti hvaležni. Kakšen je naš greh, da nas hočeš uničiti? Prizanesi nam in odpusti nevednežem, če smo kaj zagrešili."

Stari kmet je pljunil v prah pred tnalom: "Prekleta laterna uničujoča!" Žene so v strahu vzkliknile, otroci so v začudenju razprli oči.

Stari kmet se je ozrl naokrog:

"Nehajte moliti! Jutri bo padal dež. Čutim bolečino v križu." In se je strupeno zazrl v nebo.

TEMA HITIM

Povsod je tema.
V njeni in moji
duši.
Vem, vsakdo
jo hoče prikriti -
tudi ti.
V dnevu je tema
prav tako,
kakor je
svetloba v soncu.
V vseh nas
je tema,
sicer ne bi
v lastni temi
iskali svetle luči.

Hitim v šolo
in spet hitim domov.
Množica ljudi
me vleče za seboj.
Mudi se jim,
vsem tem ljudem.
- . -
Ni nam treba hiteti.
Življenje samo
nas bo prehitelo.

SOSEDOV NAJMLAJŠI ME JE PROSIL, NJAJ MU POVEM PRAVLJICO

Nekega dne me je sosedov najmlajši prosil, naj mu povem pravljico. Otrokovi želji sem naglo ustregla in mu pričela pripovedovati pravljico o treh grahih. Otrok me je zelo pazljivo poslušal in imela sem občutek, da vse to sam doživlja. Zelo je bil ponosen na glavnega junaka.

Ob pripovedovanju pa sem se sama zamislila v dale in vse njegove pravljичne lastnosti. Že na samem začetku mi je padlo na oči skromnost junaka in njegovega očeta. Junak je bil namreč siromakov sin. Živela sta zelo revno in prav zato je oče poslal sina po svetu in mu ob odhodu dal dober nasvet. Sin očetovega nasveta ni pozabil in mu je ostal zvest do konca.

Druga posebnost, ob kateri sem se zamislila, je bilo število tri - bili so prav trije grahi, ki jih je mladenič našel na poti in po očetovem nasvetu shranil. Naletela sem torej na ljudsko število. Tudi baseda veliki grad, v katerem je mlade-

nič prenočeval, me je spomnila na pravljico, kajti v pravljici je kraj dogajanja nedoločen.

Mladenič se je skozi vso zgodbo hrabro držal očetovega nasveta. Ta njegova zvestoba je bila drago poplačana. Vse skozi je imel srečo in se dokopal do bogastva. Njegova obogatitev je sicer nenavadna, pravzaprav presenetljiva. Toda mnenja sem bila, da to ni nič čudnega, saj je to pač ljudska zvrst, kjer so taki skoki mogoči in celo zelo pogosti.

Zanimiva sta tudi nastopa dobrega starčka, ki mladeniča reši iz hude zagate, in grde, a kljub temu dobre starke na koncu - njuno pojavo sem si razlagala kot značilen pojav v pravljici. Junakom pomagajo iz nevarnih položajev dobra bitja. Za pravljico so značilne pravljичne osebnosti. V pravljici o treh grahih sem naletela na značaj.

Tipično ljudski je konec. Zgodba se dobro konča.

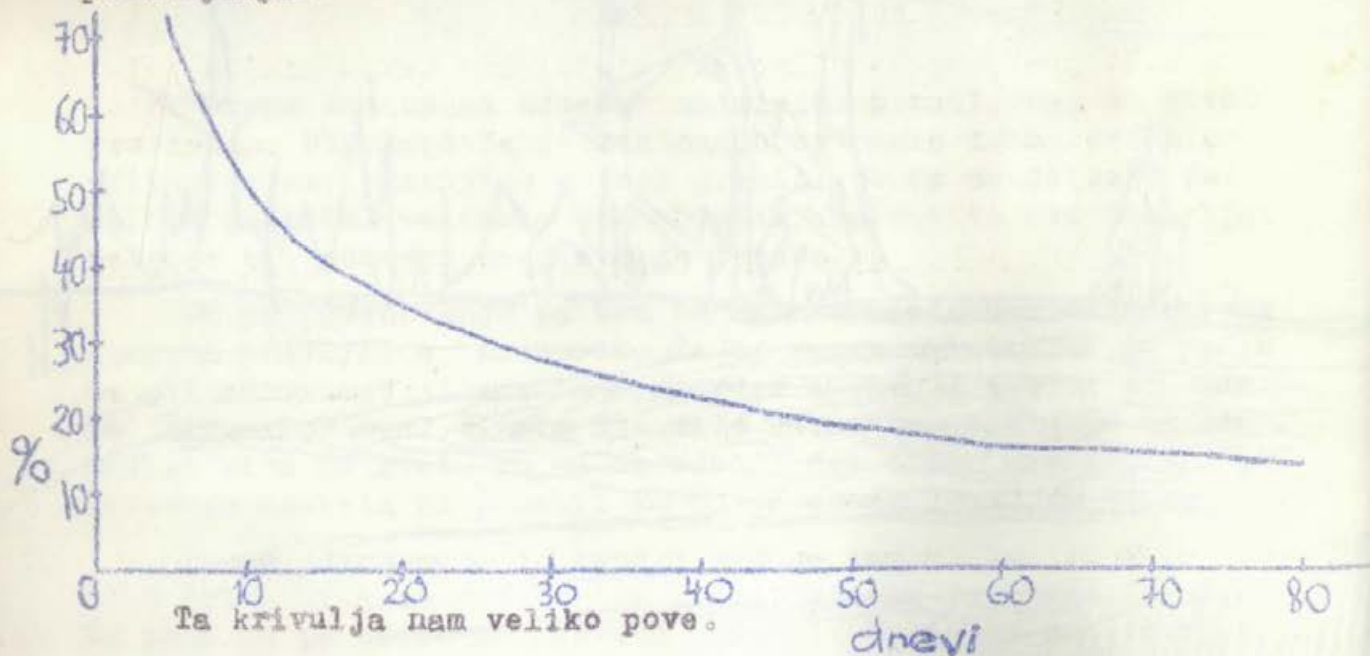
Čebren

KAKO SE UČIMO

Včasih so ljudje govorili o nekem otroku - glejte ga, nič se ne uči, v šoli pa vse zna, ker je tako pameten. Tudi danes še mnogi tako govorijo. Včasih to drži, a to le za učence osnovne šole. Prav gotovo pa je, da ne bomo našli na gimnaziji takega, ki se nič ne uči, pa vseeno zna. Če se že na osnovni šoli nismo naučili učiti, naučimo se sedaj. Včasih sami dijaki ironično rečemo - ta se pa uči. Tistemu, ki se zna učiti, lahko samo zavidamo. Samo pomislimo, koliko je stvari, ki jih ne vemo. Nikoli se jih ne bomo naučili kar tako, ne da bi se trudili. Nekaj se že naučimo mimogrede, toda to je malo. Če bomo hoteli postati kdaj koristni družbi, če bomo hoteli dodati kaj novega tistemu, kar so naši predniki spoznali v tisočih letih, se moramo najprej naučiti vsega tistega, kar so nam zapustili. Edino človek je tisto bitje, ki ohranja, kar so dosegli predniki, in dosega novo. Če tega ne bi bil zmožen, bi bili zdaj še vedno pitekantropi. Šele ko se bomo to naučili, bomo lahko ustvarjali novo - srečen pa je le tisti, ki ustvarja.

Še preden hočemo kaj vedeti o tem, kako se moramo učiti, moramo poznati naš spomin. Za večino velja ista krivulja pozabljanja.

Snov moramo ponavljati najbolj intenzivno ravno prve dni, ker takrat najbolj pozabljamo. Če bi prve dni pustili snov in bi jo spet prebrali po dolgem času, bi nam bila tuja. Naučiti bi se jo morali čisto znova, ker bi razlaga profesorja že padla v pozabo, to pa je veliko težje, kot pa če ponavljamo prvi, drugi, pa potem četrti, sedmi dan. Ko pa hočemo čez dva tedna znati, jo samo še enkrat preberemo.

Najvažnejši pogoji za resnično učenje so:

a) Pri učenju se je treba zbrati.

Najtežje se je zbrati takoj v začetku. Takrat še mislimo na toliko stvari in vse moramo pregnati iz misli, ker da bi istočasno mislili na nov film in na vdor Gotov v rimski imperij, se pa ne da. Ko smo že zbrani, nikar ne prekinjajmo učenja vsakih deset minut. Spet nam bo potrebna volja, da se znova zberemo.

b) Učiti se moramo z nekim ciljem.

Kar tjavdan se ne da učiti. Saj nismo prvošolčki, ki se bojijo mame in tovarišice, pa se zato učijo, največkrat pa jih morajo k učenju priganjati.

Nekemu dekletu gimnazija ni bila všeč. Njen uspeh je bil porazen - doma so govorili, naj gre delat, če je tako trda. Potem je pregovorila starše, da je lahko šla v srednjo medicinsko šolo, v katero je že prej hotela. Končala jo je s prav dobrim uspehom.

c) Imeti moramo načrt dela.

Ni prav, da se učimo kar tisto, kar nam slučajno pride v roke, ali pa da čakamo na poseben navdih in se učimo enkrat na mesec. Preden začnemo z učenjem, že moramo vedeti, kaj se bomo učili.

d) Privaditi se moramo na čas in na prostor, v katerem se učimo.

Če se privadimo na določene ure in na določen prostor, nas že sama silita k učenju. Ko se že enkrat navadimo, gre mnogo lažje, - saj pravijo, da je navada železna srajca.

e) Učiti se moramo aktivno.

Nikar ne glejmo samo v knjigo in ne berimo brez misli.

To je navadno "guljenje". S tem se dosti ne naučimo. Bodimo pri snovi z vsemi svojimi mislimi in namesto eno uro se bomo učili pol ure. Ko enkrat preberemo snov, nikar je ne preberimo še drugič in tretjič. Poskušajmo jo v mislih obnoviti in tisto, kar si nismo zapomnili, pogledjmo v knjigo.

f) Izbrati si moramo pravi tempo učenja.

Veliko dijakov se uči kampanjsko, ali kot rečemo mi sami "sezonsko", šele takrat, ko bodo vprašani. Potem se pa zgodi, da se morajo v enem popoldnevu naučiti pol knjige, kar ne uspe, pa še tisto naučeno po dveh dneh pozabijo. Učimo se raje vsak dan malo, ne pa samo ob koncu konference ali pa šele četrto konferenco.

g) Izogibajmo se vsemu tistemu, kar zmanjšuje našo koncentracijo pri učenju.

Predstavljajte si učenca, ki je vzel knjigo, tranzistor in odejo ter se šel v park učiti. Ulegel se je na tla, si odprl tranzistor in knjigo in se poskušal učiti. Okrog njega so fantje kričaje tekali za žogo, otroci so se zbirali okrog njega in ga gledali, po cesti je hrumela kolona avtomobilov, kamionov, iz tranzistorja so bučali Beatlesi. Čez pol ure je tudi on igral nogomet.

Poskušajmo se učiti pravilno in šlo bo lažje: nekateri ne bodo učili namesto šest tri ure na dan, drugi pa ne vse noči samo na koncu leta.

Ostalo bo še dovolj časa za igro in zabavo.

ANGLEŠČINA

Tresenje avtobusa, ki vsake toliko časa poekoči ob luknjah na slabi cesti, me spravlja ob živce. Nemirno se presedam.

Skozi okno ne gledam, ker bi videla samo temo, saj je ura ravno devet zvečer.

"Rada bi se pogovarjala. Ne ljubi se mi molčati," se govorim v mislih.

Potem pomislim, da sedi ob meni črnc, ki zna samo angleško. Pokukam na časopis v njegovih rokah in pred očmi mi zamrgoliijo angleške besede. Nič ne razumem.

"Ampak v angleščini imam trejko, nekaj bi že morala vedeti."

Pa nič. glava mi je trda, nobene angleške besede ni v njej. V duhu si predstavljam, kaj bi bilo, če bi ta tremutek stala pred tablo in bi mi tovarišica rekla: "Tell me something about..." Stala bi kot kip in molčala, saj kipi tako ne znajo govoriti.

Za mano sedita dve debeli ženaki, prav za skupaj sta. Videla sem ju le bežno, najbrž se ne branita nobene sladkarije.

"Jaz si že ne bi upala sedeti poleg tega črnca," govori tista poleg okna.

Njune besede se tihotapijo med sedežem in oknom do mojih ušes.

"Ali ni grozen."

"Saj je črn kot hudič."

"Ampak molči, lahko naju sliši," zašepeta ena izmed njiju.

"Nehaj no, kje pa razume."

"Pomisli, če bi kdaj morala črnca poljubiti. Kaj bi le storila?"

"Oo - ne, tega pa ne," se zahihita tista ob oknu.

Druga ji v smehu prišepne: "Tako debele ustnice imajo ti črnici."

O, bog, kako sta bedasti.

Pogledam na uro. Ustavila se je.

Čisto malo okrenem glavo, da bi videla, če ima črnek uro na roki. Ne vidim je, ker je zakrita.

"Moja ljuba angleščina, kje si?"

Potem se spomnim.

"What time is it?"

Tako se to reče. Samo, neotesano je kar naenkrat tako vprašati. Morala bi dodati še kaj, približno tako: bi bili tako prijazni in bi mi povedali, koliko je ura.

"Would you bi..."

Naprej se ne morem spomniti. Ali pa mogoče: "Be so ..."

In spet ne vem tiste besede - prijazni.

Pravim si:

"Vprašaj no, kar naravnost. Enostavno in preprosto je. Samo - what time is it?"

Nekaj minut zbiram pogum in nato potihno, s trepetajočim glasom vprašam:

"What time is it?"

In še dodam:

"Please..."

Črnek se obrne in me vprašujoče pogleda.

"What time is it?" rečem še enkrat.

Obraz se mu zjasni in usta se mu raztegnejo v vesel nasmeh.

"Koliko je ura, bi radi vedeli. To vam pa lahko povem, čez tri minute bo pol desetih."

Vse sem razumela, govoril je čisto slovenščino.

SGP Primorje

Kratek razvoj

Po osvoboditvi se je pričela najprej izgradnja nove domovine. Pri Pokrajinskem narodnoosvobodilnem odboru za Slovensko Primorje je bil formiran oddelak za gradnjo in ta je skrbel za obnovo na tem ozemlju. Z vse večjim naraščanjem nalog oddelak kmalu ni bil več kos vsem tem nalogam. 1. februarja 1946 se je preimenoval v Pokrajinsko gradbeno podjetje "Primorje" s sedežem v Vipavi. Brez zadostnega strokovnega in kvalificiranega kadra se je mlado podjetje začelo uveljavljati predvsem zaradi velike požrtvovalnosti zaposlenih, ki so hoteli predvsem eno: obnoviti in ustvariti lepšo domovino. Uprava podjetja se je kmalu premestila v Ajdovščino, kjer si je podjetje zgradilo nove kovinske in mizarске delavnice ter upravne prostore. V tistem času je podjetje delalo od Bovca do Kopra, od Idrije do Smečnika. Zares veliko delo je opravilo pri izgradnji Nove Gorice. 1. oktobra 1950 so prevzeli upravljanje v svoje roke delavci sami. Takrat smo stopili na pot samoupravljanja po vsej državi. Čeprav je bilo samoupravljanje s ustavo uzakonjeno šele 1953. leta. Danes, po razširitvah podjetja, po izboljšavah, po velikem razvoju SGP "Primorja" obsega delovno območje podjetja skoraj celotno ozemlje SFRJ.

Osnovna dejavnost podjetja

Prav gotovo je osnovna dejavnost gradnja, in to dokaj različnih objektov: stanovanjskih poslopij, hotelov, industrijskih poslopij, cest, mostov itd. Da gradnja ni edina dejavnost podjetja, razberemo že iz podatka, da so kmalu po ustanovitvi začeli ustanavljati še obrate za ključavničarska, kleparska, mizarška, slikopleskarska, steklarška, parketarška, elektroinstalacijska in vodoinstalacijska dela. To je bilo potrebno, če so hoteli začeti graditi velika stanovanjska poslopja, tovarne, hotele in toliko drugih poslopij.

Sedaj podjetje opremlja s težko mehanizacijo za nizke in visoke gradnje, povečujejo avtopark, širijo in opremljajo servise delavnice in dokončno opuščajo stranske gradbeno-obrtniške dejavnosti, razen tistih, ki so neposredno povezane s osnovno gradbeno proizvodnjo.

Ekonomske enote SGP "PRIMORJA"

Organizacija podjetja in njenih enot je bila vedno prilagojena in se še prilagaja pogojem dela. Današnje obliko ekonomskih enot je definiral statut podjetja, sprejet 1964. leta. Ekonomske enote so dejanska postale tudi osnovne samoupravne enote, v katerih delavci neposredno sodelujejo v upravljanju. Te ekonomske enote se spreminjajo, tako kot se spreminjajo delavci, ki jih sestavljajo, saj delajo nekaj časa v enem kraju, potem pa zopet drugje, kjer mogoče potrebujejo drugačne vrste delavcev in strokovnjakov.

Samoupravni organi

Delovna skupnost SGP "Primorja" šteje nad tisoč zaposlenih. Na primer 1965. leta je bilo zaposlenih 1.049 oseb, od tega 817 neposrednih produktivnih delavcev, 70 zaposlenih v tehničnem kadru, 81 umskih delavcev in 81 vajencev.

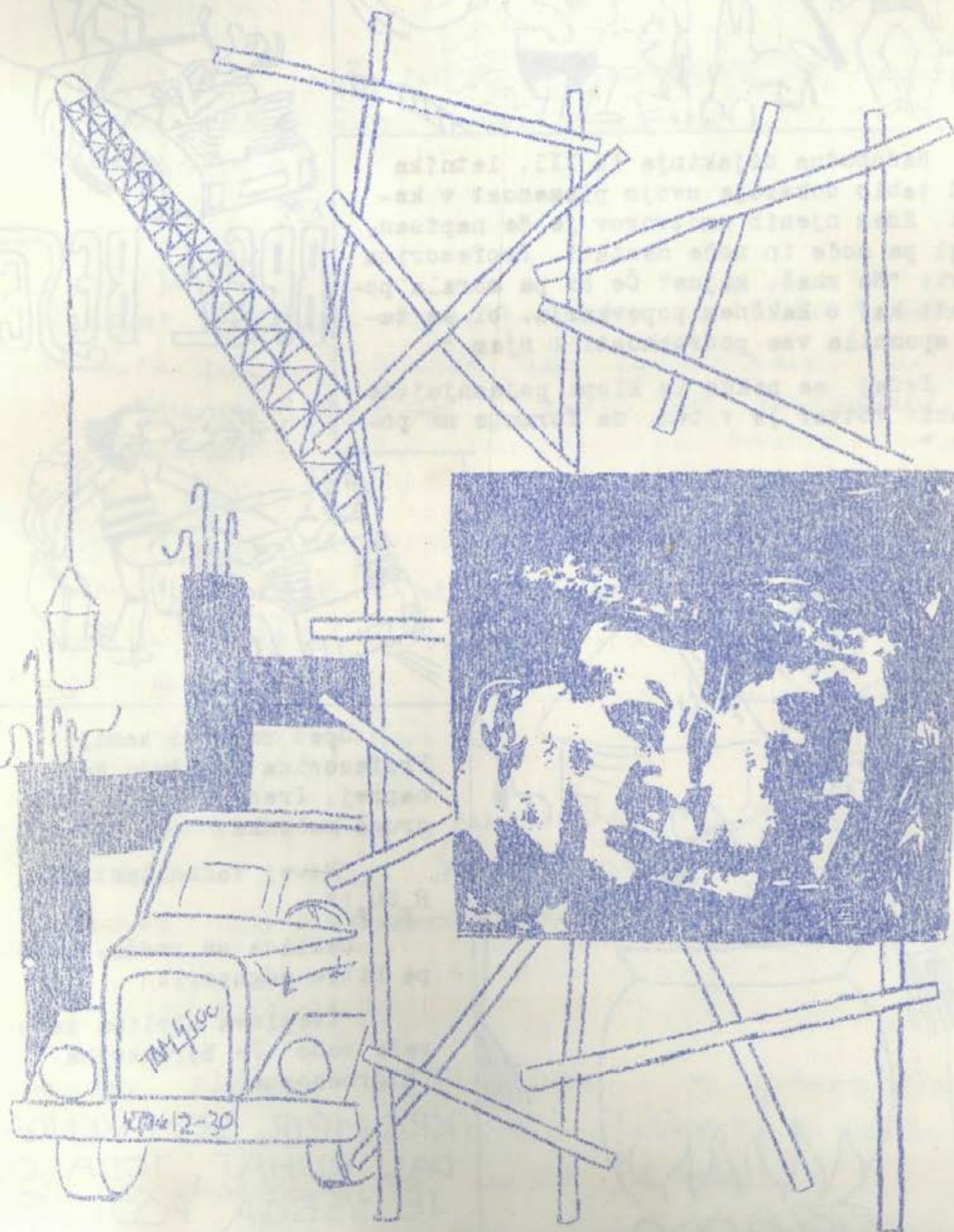
Tolikšno število zaposlenih prav gotovo zahteva dobro organizirano samoupravljanje, posebno še, ker so delavci raztreseni po terenu. Od leta 1946 pa do 1950 ne moremo govoriti o samoupravljanju, saj se je prvi delavski svet ustanovil 1950. leta. Delavski svet je najvažnejši samoupravni organ, potem pa sta še upravni odbor in direktor.

Samoupravni akti so bili v tesni povezavi z zmanjšanjem vpliva države na delo podjetja in gospodarstvo nasploh. Bolj kot je država opuščala predpisovanje zakonodajnih aktov, bolj se je razvijalo samoupravljanje in s tem potreba po razvoju in graditvi notranjega samoupravnega in zakonodajnega sistema. Taki samoupravni akti v podjetju so: tarifni pravilnik, statut podjetja, splošne določbe o podjetju itd.

Strokovno izobraževanje - štipendiranje

Ob začetku je bilo zelo veliko pomanjkanje kadrov in podjetje je moralo začeti s tečajji, organizirali so lastno delovodsko šolo in vajeniško šolo. Med letom so prirejali seminarje in krajše tečaje. Prišli so tudi s štipendiranjem učencev na strokovnih srednjih šolah in študente na univerzi. Število štipendij je bilo pred nekaj leti višje, sedaj se je

zmanjšalo, ker imajo že precej potrebnega kadra. Največ štipendirajo na ekonomski fakulteti, na strokovnih srednjih šolah, na delovoški šoli, ekonomski šoli itd. Podobno je v letošnjem letu. Število štipendistov - okrog 20, bodo obdržali, prav tako tudi število vajencev - okrog 80.

Nadobudna dijakinja iz III. letnika pred tablo dokazuje svojo pismenost v kemiji. Eden njenih umotvorov je že napisan, drugi pa noče in noče nastati. Profesorica pravi: "Ne znaš, kajne? Če bi pa morala povedati kaj o kakšnem popevkarju, bi se takoj spomnila vse podrobnosti o njem."

Pedaj se nekdo iz klopi pojasnjuječe izrazi: "Stvar je v tem, da formule ne pojejo."

BREZ BESED

Spet smo pri kemiji. Profesorica sprašuje kar naprej. Pred tablo stoji druga mučenka.

"Povej važno lastnost H_2SO_4 !"

Deklica se smeje, nato pa hitro odgovori:

"Žveplova kislina zelo veže vodo. Je hroškopna." (higroskopna)

KROMPIR SEM VNDAR DAL KUHAT, TODA ON JE VSEGA POJEDEL

VODNAR

Sredi meseca te bo doletela meniška.
Pazi na zdravje in ne žigljaj mate -
matike. Srečna istenka - 1/2

RIBI

V ejubezni mi novega! partnerja se naprej
menjuješ. Pazi, da se ne zameriš
profesorjem.

OVEN

Progoče boš tudi umrl. Kdo ne?! Če nečis
dimnikarja, misli na zgodovino in
si skrijaj pisane fumle na karbojkal
z zadnjo.

BIK

Varnij se radee kepe. Pomisli, kateri profesorji
nosijo roblec oblačila. Tvoj srečen dan
bo ednilek.

DVOJČKA

V kratkem žigljaj, ne bodo te odkili.
Ne kadi preveč, ker ti škoduje. Če boš
posejal po radiatorjih, ti bo slo stalo.

RAK

Ne lezi mazaj! Plavalasko iz prepo letu ka
te bo zaljubila vate. Tisti, ki to čedih
v redovalnici, ne mi ob čnele.

LEV

Ne misli na profesorje, ker niso ničkrat
če te bo bolel levi mezinček, ostani zvečer doma.

DEVKA

Upajmo, da ni ti take, kot troja predstavica
v rezoluci. Vraj tri dni preživi obkurnu
in vodi (da boš shujšala)

TEHNIKA

Ura ali dve spanja (med poukom) ti ne
bo škodovala. Spočiti možgani se lažje
sprijaznijo z urodo.

ŠKORPIJON

Če boš dolono uporabljala stroj odmy, boš
daleč prišel. Ptice nulek ni zate. Pri
izvoljenki uporabljaj prave besede.

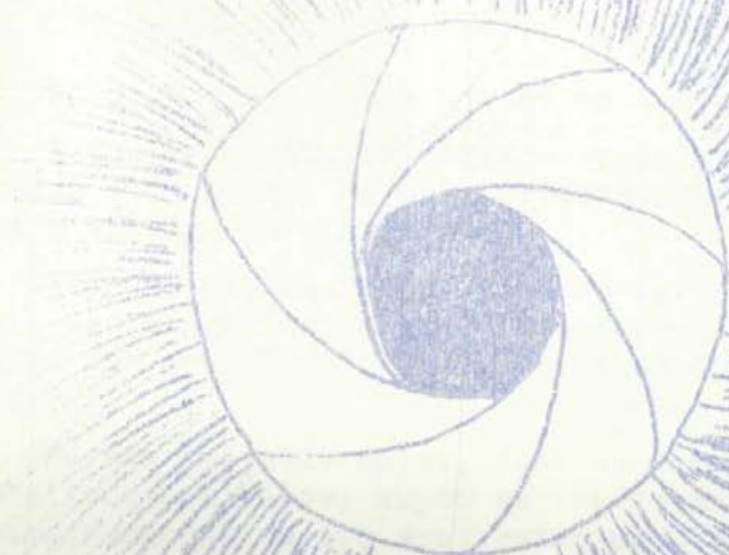
STRELEC

Boj se nametelja, ker ta vidi skoraj vse.
V pozni močnici urola pa boš spoznala.

KOZOROČ

Ostnizi se, da ne bodo troji lasje koga
motili. Zemljepis ti ni všeč, a z
urodo se moraš sprijazniti.

Velja za dijake in
dijakinje

3. IZVIR

GLASILO MLADINE
SIMNAZIJE LETO II
AJDOVŠČINA

Na obali neskončnih svetov se shaja deca.

Nedogledno nebo se negibno vzpenja nad glavo, in nepokojna voda hrumi. Na obali neskončnih svetov se shaja deca z vriskom in plesom.

Zida si hišice iz peska in se igra s praznimi školjkami. Iz velega listja si epleta čolne in jih smejoč se spušča nad brezmejne globine. Deca se igra na bregovih svetov.

Ne zna plavati, ne ve, kako se mečejo mreže. Potapljači iščejo biserov, kupci se vozijo na ladjah, deca pa nabira kamenčke in jih spev razmetava. Ne išče skritih zakladov, ne ve, kako se mečejo mreže.

S smehom se vzpenja morje in smehlja obrežja se blede blešči. Smrtonosni valovi prepevajo deci nerazumne balade, kakor mati, ko ziblje dete. Morje se igra z deca in smehlja obrežja se blede blešči.

Na obali neskončnih svetov se shaja deca.

Vihar rjuje po brezcestnem nebu, ladje se razbijajo v brezsednih vodah, vsenaokoli je smrt in deca se igra. Na obali neskončnih svetov je veliki ahod dece.

Tagore

OB DNEVU ŽENA

Hiše so tihe, polja že spijo,
le v tvojem oknu še luč gori ...

Tiho in skromno žari lučka skozi stoletja. Naj jo samo za kratek hip razpihnemo v plamen, ki bo obsijal ves svet, od tečaja do tečaja in vse čase, od pradavnine do dvajsetega stoletja.

Zakrijmo vse mogočne spomenike, ki jih je ustvarila zgodovina, zakaj zgodovina je včasih hladna. En sam spomenik naj se dvigne pred nami - kip žene. Ne, ne bomo iskali kipov božanskih mitoloških žena, ki so zavite v tančico neprosojne skrivnosti, ki jih imenujejo boginje in so jim rodovi žrtvovali v dar. Ne bomo slavili božanske Venere za nadnaravno lepoto in ne bomo odkrivali mrzlega marmornatega trupa Diane, kajti hladni marmor nas utegne zapustiti hladne! Šli bomo mimo krasne trojanske Helenne in mimo v zlatu plavajočih idolov petnajstega stoletja. Njihovi odišavljeni kodri in z zlatom pretkana oblačila nas ne morejo dovolj pritegniti, pa naj bi je pod njimi še tako strastno srce. Veliki možje so jim sicer postavili nesmrtni spomenike v svojih delih. Toda to ni kip, ki si ga hočemo ogledati, saj je čeprav čudovito lep, zavrt v meglo opojne privlačnosti, mrzel in nedostopen, ker ne pozna solz, porojenih iz trpljenja, temveč le iz naveličanosti in poželenja. Ne, naš spomenik ni iz zlata, ne krasi ga škrlatna oblačila in njegovih nog ne hladi biserna pena iz vodomotov. K zemlji se sklonimo in iz nje stekemo podobo žene, ki jo slavi osmi marec. Namesto v škrlatna oblačila jo odevamo v delovno obleko. Njene roke ne oklepajo kristalnih čaš, pač pa priklepajo k prsim otroka. Te roke niso mehke in nežne in vendar so rodovi izšli iz njih. Žuljave roke se oklepajo dela, da bi lažje dajale življenje. Življenje, posod, kjerkoli si, glej, iz teh žuljavih rok izhajaš in ne iz zlata in srebra. Skozi stoletja te čuvajo te roke, polne dobrote in razuma. Skozi temne dni vojne, bolezni in lakote te vodijo! Čeprav niso na čelu vojske, vodijo narod k življenju in k soncu.

Kjerkoli si, ti dobra žena, ne krhka, polna zlata in draguljev, temveč iz zemlje vstala, polna krvi in življenja, tam naj bo tvoje ime svetlo in neomadeževano. Sedla si za stroj, v dvorane, kjer odločaš o važnih stvareh, v vsaki ustanovi je tvoje mesto. Toda v naših srčih si še več, si darovalka življenja, njegova skrbnica. Pa čeprav je tvoja luč skromna, brez nje bi svet izgubil toploto in kdor to ve, naj vlije veselje v srce vsake žene in matere, naj nalije olja v svetilko, da bo vzplapolala močnejše, da jo bodo videli povsod po svetu.

SUZANA

VOZLI

Odprla sem oči, zaokrenila glavo in začutila bolečino od levega do desnega ušesa. Glavo sem premaknila na drugo stran - spet bolečina. Poskušala sem še enkrat - bolečina.

"Začelo se je."

Dvignila sem glavo - nič bolečin. Spustila sem jo na blazino in prižgala luč.

Bolečina v očeh.

Spet sem jo zaprla.

To je začetek.

Danes je diagonalna bolečina od ušesa do drugega ušesa. Jutri se bo tej pridružila vertikalna: od vrha temena do konca brade. S horizontalno se bo srečala nekje sredi velikih možgan. Tema dvema se bo pojutrišnjem približala neka nova prostorska diagonala s te strani, drugi dan z druge. Naslednje dni jih bo vse več - vsak dan ena. Vse se bodo srečale v enem vozu, se zavozlale, spletle in se več ne razpletle do neskončnosti.

Vem. Začelo se je.

Na steni nasproti mene iz police vstaja karta: pikov fant. Medla je, brez robov, a jaz vem, da je prav ta karta. Ob njej se prebuja nova, s črno damo. - Ta mi vedno nekaj nagaja. Noče moje sreče in se mi zapleta med prste, ko delim črne papirčke.

Pikov fant je vse večji. Že presega prostor med knjigami. Noge mu viso čez spodnji polici. Glava od uhljev, čez zgornjo. Zaguga se in skoči. Obstane na postelji. Misli, da bom čakala, kdaj bo prišel k meni, ne, nalašč bom zavpila.

Mora iti od tu. Že zadnjič sva končala. Črna dama nam je zmešala štrane.

Zavpila bom. Prišli bodo ljudje in ga vrgli ven. Nočem nikogar zraven sebe, ko se začno zavozlavati moje diagonale.

Zdaj je zrasel. Stopil je k meni in me prijel za roko. Zavpila bom. Okrenil mi je glavo.

Bolečina. Diagonale so se prepitele za en dan. Več jih je kot ena sama.

Sedaj bom zavpila.

Usedel se je na rob postelje. Ne, na moje noge. Sedaj me je prijel za lase in mi dvignil glavo.

Vertikala je že tu.

Z drugo roko se mi je naslonil na prsi.

Mojči. Oči mu vise na dolgih vrvicah. Izgubljaajo se mu v bradi in bingljajo.

Zavpila bom.

Pritiska z vso težo. Obrača mi glavo.

En, dva - levo, desno,

tri, štiri - gor, dol.

Diagonale se sekajo, krotovičijo se, zavozlavajo. Njegove oči bingljajo na vrvicah.

Na polici se je prebudila nova karta in z ropotom padla na tla.

Diagonale se sekajo.

Zavpila bom.

Smeh. Sedaj se smeje. Misli, da ne bom zavpila. Toda jaz hočem zavpiti. Z dvema prstoma tiplje proti mojemu vratu. Va, kje so glasilke. Hoče jih preččipniti. Še en centimeter. Vedno manj, manj. Sedaj bo zgradil.

Ne boš, ne boš! Nočem diagonal in vozla uredi glava!

Nočem diagonal!

Zavpijem.

Prati drsijo proti prsim. Roka se dviguje. Oči plezajo zopet v jamice. Zavpijem še enkrat. Dvignil se je s postelje in vstal proti polici. Začel se je krčiti.

Zavpijem še enkrat.

Ljudje pritečejo. Zravnam se v postelji in ročam:

"Spravite pikovaga fanta iz moje sobe. Sedi na polici."

Diagonale se sekajo. Ljudje me zvlečejo v nek avto.

"Ne mene, fanta na polici."

Ljudje so zlobni. Diagonale skačejo.

Začelo se je.

S. I.

P O L N sem snega,
mrzlega,
evežega,
nedolžnega.
Polne so oči,
polna usta in dlani.

Sneg je kot stara devica:
bel in nedolžen,
mrzel in krut.

Zaprte oči slutijo
neskončnost medlega mraza,
sivih obrisov
in svetlih zaplat.

Skozi neskončnost pada sneg.
V krogu tekam
za belimi kosmiči;
resnico lovim,
da jo stopim na jezik.

FRANCI ČERNIGOJ

V E T E R se je topil
v gubah moje srajce:
nežno, umirjeno
je skozone tihotapil pravljičice
in me oblival s hrepenenjem.
Postal sem ves mehak,
podoben regratovemu padalcu
s svežnjem nadaljevanja
svojega poslanstva.
Veter je močneje zapihal.
Kot bi se ujezil
na moja svilena krilca.

Zavrtel me je divje,
me dvignil
in gnal naprej v vrtincih.
Ubil me bo,
polomil moja svilena krilca.

FRANCI ČERNIGOJ

R O Ž N I obrazečki
K njemu hočem,
da mu dam ljubezen.

K obrazu divje vrtnice
z neotresnimi prašniki
in čudovitimi venčnimi listi.

FRANCI ČERNIGOJ

NENAVADEN DOŽIVLJA

Ne vem prav zagotovo, ali sem to res doživela ali ne, ampak bolj ko premišlujem, bolj se mi dozdeva, da nisem. Toda to sedaj ni važno.

Nekoč, menda je bilo prav takrat, ko je Kolumb odkril Ameriko, ali je bilo nekoliko pozneje, tega ne vem več, ker nisem posebno podkovana v zgodovini, torej nekoč sem se sprehajala po gozdu. Na neki bukvi, ne vem zagotovo, ali je bila bukev ali ne, sem opazila nekaj banan. Zlezla sem gor, a zamislite si, kako je, če zlezete na bukev, ki je pročna kakor vzmet. Zaradi te preproste fizične lastnosti me je bukev nemiloatno vrgla kvišku, pa sem sfrčala naravnost v vesolje. Vsi dobro veste, da se v vesolju ne da drugače ustaviti, kakor z zaviralnimi raketami, teh pa jaz nisem imela, zato sem morala leteti dalje. Toda gorje!

Norda sem res tak človek, ki ima vedno smolo, zakaj znašla sem se pred ljubo "Luno", ki pa se zaradi svoje bahavosti ni hotela umakniti niti za las. V tistem hipu sem si zaželela, da bi bila satelit "Luna 9", zakaj sami dobro veste, da nisem še nikoli pristajala na Luni, če pa sem, sem ta nenavadni doživljaj gotovo pozabila. Mislila sem, da se bom zdrobila v prah, ko sem treščila med skale, a na srečo imam take kosti, da bi jih mirno lahko uporabili za avtomobilске vzmeti, zato se mi ni nič zgodilo, če izvzamemo to, da mi je srce poskočilo v grlo, kamor očitno ne spada in sem se šele sedaj s težavo rešila te srčne nake. Stala sem torej na Luni, ki se je še sedaj gugala od mojega nenadnega pristanka, ko sem opazila sovjetsko "Luno 9", ki je bila prav grdo prepasana čez trebuh, na moč podobna jajcu, iz katerega se je pravkar izvařil piščanec. Iz teh trebušov je prilezlo nekaj pošastnih stvorov, ki bi bili lahko v pomanjšani obliki pajki ali pa hobotnice. Na njih sem opazila, da so raketo operirali in sedaj so iz nje vlekli drobovje izdelano v Rusiji. Skočila sem za kolo in poslušala njih pogovor:

"Zares so neznosni ti Zemljani," je rekel prvi, "da nam pošiljajo taka bedasta in nerabna darila."

"Prav imaš bratec," je modroval drugi, "in počasi naj še Luno sklatijo na svojo novo Zemljo."

Tega pa že nisem mogla dopustiti, da bi tako grdo govorili o naši Zemlji, pa sem stopila pred pošasti in dejala ponižno:

"Prosim ljubi neznanci, ampak nikar tako grdo ne govorite o naši Zemlji, ki je vendar mnogo lepša od tega vašega kamenja tušaj, ki ga imenujemo "Luna". In povedala bi bila še več, da niso tedaj spake završčale in planile nadme, divje kričoč. Jaz sem kajpak nabrusila pete kakor še nikoli v življenju, ampak prvim obiskovalcem Lune, ki bodo prišli na meno, priporočam poln želodec, ker je meni ob mnogih vratolomnih skokih čez skale strašno rogovilil in še sedaj ni na pravem mestu. Nenačoma je pod mojimi nogami začel delovati vulkan, ki me je meni nič tebi nič odpihnil v vesolje. A vtigel me je v napačno smer, namesto proti Zemlji sem letela proti Marsu, se odbila kakor imenitna nogometna žoga in si pri tem raztrgala obleko, kar je poglavitno v tej zgodbi, nato pa sem zajadrala v pravilno smer - namreč proti Zemlji, kjer sem srečno pristala.

Toda obleko sem imela raztrgano in če imaš strgano obleko, to pomeni, da se moraš zagovarjati pred mamo in če se moraš zagovarjati pred mamo, to pomeni, da moraš najti učinkovit izgovor in jaz sem ga našla, kakor ste pravkar prebrali, čeprav semoji mami ni zdel posebno prepričljiv.

MLAKAR VALERIJA

Dvajset minut manjka do osmih. Pohiteti mora. Ko se preobuja, se napoti v razred. "Francoščine," pomisli čisto brez boljše in se kot nagonsko napoti v drugo nadstropje. Počasi se vzpenja in ko vidi svoje noge, kako leno se premikajo navzgor, se sam sebi zazdi starec. Sede in ne misli nič. Čisto nič. Samogibno vetane, ko se pojavi profesor in pripravi zvezek. Ve, da bo vprašan, pa se ne vznemirja zaradi tega. Njegova duševnost je preveč utrujena, da bi se razburjala. Za trenutek se zazre ven, skozi okno. Zunaj se je razbohotil lep dan. Sončna luč je predrila bledikasto, redko meglo in sedaj se na vso moč upira v rosna okna, kot bi vabila. Tedaj se v njem nekaj zgane, kot bi hotela neka akrita sila na dan. Profesorjev glas sliši, kot bi prihajal iz velike daljave. Mehanično ponavlja tuje besede in jih ne razume. Tudi tistih ne, s katerimi profesor razlaga tuja. Tudi tistih ne, zakaj njega ni v razredu. Njegov duh ni utešenjen med štiri stene, bití ni primoran, da sprejema in razume neznane mu besede. On plava skozi kristalno čist pomladni zrak in globoko vdihava sveže vonjave prvih dni rodostnega prebujenja. Sliši pesem slavca. Približa se mu, da lahko čuti diš bitja, ki poje o hrepenenju in svobodi. Ve, da je sračen in on deli z njim to srečo. Povzpne se više in znajde se med skalami. Stari sivi očaki molče strmiijo v dolino. Nič ne opazijo, radostnega klika pomladi temveč zakrknjeni kot mrki stražarji bedijo nad kotlino, iz katere se dviga megla in dim visokih tovarniških dimnikov. Njih je oplazil žganih dolgih tisočletij, zato jim ena sama, sušata pomlad ne vzbudi nikakih čustev. Mrzli so in mokri od tisočev vodnih draguljev, ki se leskečejo na dlačicah krpic mahov, ki obraščajo vse ta velikane. Nenadoma postane tu nekam tesno in neprijetno. Tu ni pomladi se zgrozi duh.

In glej tja: skal ni več, bití nečesa naba ni, nič žareče krogle na nebu, temveč pusta, siva soba. Sliši šušljanje sončencev, razločno jih sliši, pa ne ve, kaj govorijo. V resničnost ga predrami šele profesorjev glas, ki ne govori tujega jezika, pač pa je pravkar izgovoril njegovo ime. Zmedeno odgovarja in gleda skozi okno v sivi zvonik. Velik je. Prava primera njegovega hrepenenja. Želi si ven. Pa ne more. Ne sme. Gleda pa razredu in melanholija ga navdaja. Živo čuti, da tam zunaj diha pomlad.

VETER

Stojim ob
oknu in
gleдам
mogočen hrast,
ki se maje
v vetru.
Želela sem
si ga.
Vetra.
Srce je težko,
polno samote.
Vetru bom
izročila svojo
žalost.
Veter.
Mrči mi
lase, zapira
oči.
Bega mi
misli, obnavlja
spomin.

Vetru izročam
svojo žalost.
Nočem biti
žalostna.
Nasmeh je sbežal
z mojih ustn.
Veseljje je
umrlo v mojih
očeh.
Vetru sem
izročila
svojo žalost.
Srce je sedaj
še bolj prazno
niti žalosti
ni v njem.
Le en sam
sladek, trpeč
spomin.
Tudi če nočeš,
verjemi mi vseeno,
da trpim.

DEKO

Moja soba
 je arzla.
 Le sonce jo
 včasih pogreje.
 Gramofon zija.
 Veter tuli
 in ga
 spremlja.
 Vokalno - instrumentalna
 izvedba.
 Ni slabo.
 Le jaz nisem
 dobra.
 Moje misli
 bežijo.
 Niti zvok
 jih ne zaustavi.
 Značene so.
 Čisto ponorele.
 Iščejo znan
 obraz, a
 ga ne najdejo.
 Skušajo si ga
 narisati:

Oblaki cigaretne
 dima jim
 pomagaja;
 lep profil ima,
 ljubek nos,
 željne ustne,
 črne oči z očali,
 svilene kodre.
 Cigaretto ugasne.
 Dima ni več.
 Obraz izgine.
 Še sonce
 ne pričara
 več toplote v
 mojo sobo.
 Vokalno-instrumentalna
 izvedba utihne.
 Sama sem
 eredi štirih
 golih
 sten.
 Sama,
 čisto sama.

DEKO

NESMISEL

Moj svet
 je zanrl
 za ustih
 sovražstva.
 Tih veter
 ga je odnesel
 v naročje
 ljubazni
 edinega.
 Veter,
 ne pozabi
 naročila in
 pozdravi
 tistega, ki
 ga kljub vsemu
 ljubim.

MOJKA

RESNICA

Toplo, že skoraj pomladno vreme me je zvabilo ven, na sonce, na svež zrak. Noga mi je kar sama zavila tja na poljsko pot med njive in travnike, tja, kamor sem še kot majhna deklica tolikokrat zabujala, kjer sem tekala za metulji, tja, kjer sem nabirala cvetice in jih vsa vesela prinašala materi. Da, da, dolgo je že tega. Koliko pomladi je že minilo! In glej, danes sem se kot nalašč spet vsega spomnila. Toda takrat je bilo vse drugače kot je danes. Takrat sem bila še otrok, ki ne ve, kaj je življenje in skrb, kaj je ljubezen in bolečina. Bila sem srečna. In, nisem vedela, da je sreča tako hitro minljiva. Danes to vem prav dobro. Vse se je spremenilo, spremenila sem se jaz in še polje ni več tako kot je bilo nekoč.

Vsepovsod je tišina. Nikogar ni, ki bi motil ta skrivnostni mir. S čvrstimi koraki stopam proti potoku. Vetrici rahlo pihlja in se poigrava z mojimi lasmi in mi boža obraz. Narava se prebuja, tu in tam že cvetijo prve pomladne cvetice, a jaz nisem vesela. Moje misli so drugače. V oči mi silijo solze, v grlu me tišči in najraje bi glasno zajokala, zatulila, zakričala in izbruhala vso bolečino. A tega ne storim. Premagam se, stisnem zoba, še bolj pospešim korak.

Že slišim šumenje potoka, skakljanje vode preko gladkih in spolzkih kamnov.

Na, pa saj vendar nisem sama. Tudi Ti si z mano. Ne vidim Te, a zdi se mi, da slišim Tvoj glas, zdi se mi, da slišim bitje Tvojega srca tik ob meni. In vendar, to ni Tvoj glas, to je le šepet vetra in tudi bitje srca je le šum vetra...

Spet se zavem. Pred mano stopa resničnost, tista grenka resničnost polna bolečine in trpljenja.

Koliko časa je že minilo, ko sem vsa vztrepetala, ko mi je srce prvič začelo močnejše biti, ko sem Te gledala. Ne spominjam se več, kdaj je to bilo... In ko sem prvič začutila tvoj vprašujoči pogled na meni, mi je šinila rdečica v obraz. Pogledala sem te in najina pogleda sta se

srečala. Zmedla sem se in tudi Ti si povsili pogled... Teda j se je v mojo dušo vselil nemir. Vsakokrat, ko si me pogledal, se mi je srce skrčilo od bolečine... Tolkokrat sem se spraševala, zakaj vse to, a nisem si znala razložiti. Spoznala sem, da te ljubim. Koliko prijetnih, še več pa neprijetnih trenutkov se je potem zvrstilo. Vedno bolj sem te imela rada. Želela sem se pogovarjati s tabo, želela sem si, da bi mi rekel vsaj besedo ali dve, a Ti si se mi izmikal. Kako hudo mi je bilo! Kolikokrat sem mislila nate...

In potem je prišel zame tisti usodni trenutek, trenutek nemoči, ko je iz mene bruhnilo tisto, kar sem toliko časa skrivala globoko v sebi, kar sem potiskala v podzavest. Prepozno sem se zavedala, kako napak sem ravnala.

In, začel se je čas negotovosti, obupa in dvomo. Zaman sem čakala na to, da bi izvedela resnico. Čakala sem, da mi boš nekega dne povedal tisto, česar sem se bala, kar pa sem slutila. A Ti si trmasto molčal. In jaz, neumnica, sem še vedno upala, da, nikar me debelo ne glej, upala sem. Imela sem le iskrico upanja, ki pa je vse bolj ugašala in - končno ugasnila.

Spregovoril si, povedal si mi tisto, kar sem slutila, česar sem se tako bala. Tvoje besede so mi prihajale na uho kot iz daljave. Pred očmi so mi zaplesali rdeči, rumeni, zeleni kolobarji, srce mi je divje razbijalo v prsih, čutila sem ga v grlu, dih mi je zastal, kolena so se mi zatresla, tla pod nogami so se mi izmikala in morala sem se oprijeti podboja vrat, ker bi se sicer zgrudila. Skozi vso meglo sem videla Tebe, Tvoje oči, ki so včasih tako mehko gledale v svet, a so mi bila danes tako tuje. Ne spominjam se več, kaj sva govorila. Tvoj glas se mi je zdel poln ironije, zvenel je posmehljivo. Zazeblo me je pri srcu. Nisem mogla verjeti, čeprav sem vedela, da je to resnica. Kako grdo sem se zmotila! Vso svojo ljubezen sem ti hotela pokloniti, hranila sem jo za Te, ker sem ljubila samo Tebe. In sedaj sem razočarana, prevarana, ogoljufana. Vse moje sanje so se v trenutku zrušile ...

In vendar, jaz nisem jezna nate. Tudi obsojam te ne. le sprašujem se, zakaj mi nisi povedal resnice že prej, zakaj si molčal, zakaj si odnašal, česa si se bal, česa te je bilo sram? Zakaj si me mučil toliko časa, nalašč?

Jož, kako si zloben! In jaz, jaz ... te imam ... še vedno rada...

Toda kar je bilo je bilo, nikoli več se ne bo vrnilo, in tudi nikoli se ne bo ponovilo. V mojem sreču je nastala globoka rana in spomini mi grenijo življenje.

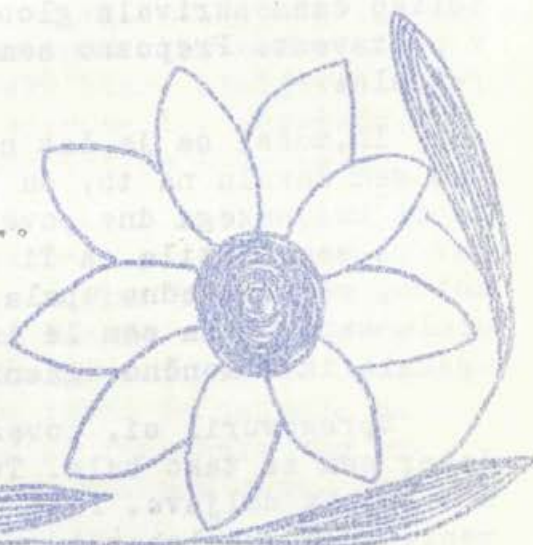
Mineval bo čas, vse se bo spreminjalo, a ostal bo spomin, boleč in pekoč, spomin na mojo prvo ljubezen.

Sonce se že nagiba k zatonu, hladno postaja, a obraz mi je vroč, razgret. Vračam se domov, hodim ob potoku in - jočem.

ALICE

Odnesel si smeh mi iz oči
odnesel si iz mojih dlani
poslednje prgišče ljubezni ...

Zdaj sem prav taka kot vsi -
z ugaslimi iščem očmi
v pepelu svojih sanj
zaman vaj ogorek ljubezni...

Pij, le pij, zdaj moja kri,
piješ mi življenje,
vso srečo si mi izpil,
zdaj izpij trpljenje!

Smeh izbrisal si mi z lic,
voljo do življenja,
pa še ti okusi kdaj
kapljico trpljenja!

Ti srce si okoval
mi v okove črne,
kdo naj reši me vezi,
kdo ljubezen vrne ...?

ALICE

Zajel si moj obraz v dlani in me poljubil. Takih poljubov se ne pozablja. Pa saj to ni bil pravi poljub: kakor vroča nena je zadržalo preko mojih ustnic, leglo na moj obraz in se zasidrало neje globoko v srce. To ubogo srce! Se ti ne zdi, da je preveč preizkušeno? Sicer pa, skloni se še enkrat tako k meni in pojdi! Toda lepo te prosim, ne ozri se! Ogenj tvojih oči bi me uničil. Upepelil bi vse moje odločitve in tvoj korak bi se ustavil.

Kajne, ti ne sovrašliš spominov? Te drobne ptice preteklosti te nikoli ne motijo? Zdi se mi celo, da si srečan, ko te včasih obletajo. Pa kako bi vendar ne bil! Vsa v soncu je našina preteklost in ni je temne pege, ki bi skali-la eno samo minuto.

Včasih si mi govoril kakor otroku. Objubljal si mi našico s cvetjem in s drobnim otrokom v naročju trave. Spet drugič si me uspaval s tihim slavonspevom srca, ki ne bo nikoli utihnila in bo tako zelo našina.

Zdaj odkajaš. Veš, v meni se vse lomi. Vse kriči po tebi. Oklevam. Morda pa bi te vendar poklicala nazaj? Kje je moč, ki me zadržuje, da tega ne storim? Saj mi ni žal zaradi sončnih objub. Bolj si želim tvojih globokih oči. Ko sem prvič zapazila v njih nemir in bolečino, sem se zgrozila. Teška senca mi je legla na dušo in koprena eme-ha je ni prav nič razredčila.

"Saj bo življenje prav tako kot prej," si rekel in spodnja ustnica ti je močno vzdrgetala. In jaz? Jaz sem ti prikimala, ker sem hotela v tvojih očeh biti močna in pogumna. O, kako prazen pogum! Objela bi te in privila k sebi. To bi bil pogum! In šla bi s tabo skozi ogenj teh bolečin. Zdaj pa bom morala sama naprej. Zakaj si se oči-no nasmešnil? Če nisi tebe ob meni, sem sama. Pa če bi bila med tisočglavo množico, ki bi mi slepo zatrjevala, da me ima rada.

Ko se me tvoje oči božale s svojimi sončnim nasmehom, sem se včasih spraševala, kakšne bi bile zasogljene od solza. Pa ne, da bi si želela tvojih solz! Le iz tvojih oči sem hotela prebrati vse, kar je življenje zapisalo vanje. Ko si se sklonil v slovo, si imel vlažna oči. Morda so bile take vedno, toda takrat so se mi zdele oblite s mojim bolečino in moje srce, to ubogo srce, je je vse verkalo vase.

In ljudje krog mene začudeni sprašujejo: "Zakaj se ne smeja več, kot se je smejala prej?"

DALAJA

(Nadaljevanje)

Kačji strupi so beljakovinske snovi, ki imajo na človeka in živali podobne učinke kot bakterijski strupi. Obe vrsti sta kemično še zelo malo znani, tembolj pa poznamo njun biološki učinek na živ organizem. Če ju vbriagnemo v telo, povzročata nastajanje protistrupov, to je nasprotnih strupov. Poznamo v glavnem dve vrsti kačjega strupa. Strup je lahko nevrotoksičen - deluje na osrednje živčevje in tako omtviči telo, deluje torej nevrotoksično. Druga vrsta pa uničuje rdeče krvničke, deluje na telo hemolitično, to je hemoraginski strup.

Vsak kačji strup vsebuje vsaj pet različnih snovi, s raznovrstnim strupenim učinkom, vendar v različnem medsebojnem razmerju. Najpomembnejši pa sta vrsti nevrotoksične in hemoraginov.

Nevrotoksini zavirajo in paralizirajo predvsem osrednje živčevje, ki ureja dihanje, povzročajo torej zadušitev, tudi omtvičenost udov in bljuvanje. Z uspešnim dihanjem se da bolnika obdržati pri življenju. Strupi sami ne povzročajo velikih bolečin. Nevrotoksične strupe imajo predvsem kobre. Indijska kobra ima toliko strupa, da bi zadostoval za usmrnitev dvajsetih ljudi. Zato je učinek kobrinega ugriza tako smrten. Podobne strupe imajo tudi morske strupenke, korajke in sveda avstralske kobre.

Hemoraginski strupi, s katerimi se odlikujejo viperidi in klopotače uničujejo notranje stene krvnih žil, predvsem drobne kapilare, povzročajo s tem nevarne notranje krvavitve in razdirajo rdeče krvničke, da se hemoglobin zbira kot rdečkaste in vijoličaste pege v koži. Pri tem nastajajo hude in neznosne bolečine. Bolnik bljuva, ima občutek mraza, ohladijo se mu roke in noge in v hudih primerih nastopi globoka nezavest. Če se kačji ugriz ne konča s smrtjo, ozdravi organizem polagoma, večinoma po dvanajstih do štirindvajsetih urah. Vendar nevarnost sama ne mine tako hitro, ker se večkrat pičeno mesto zagneja in se težko zageja.

Kačji strup je večinoma brezbarvna ali rumenkasta tekočina, ki teče podobno kot glicerol, nima niti duha, niti posebnega okusa; redki kačji strupi so grenki. Na zraku se kačji strup posuši v belkasti prah, ki ostane v

takem stanju učinkovit različno dolgo. V vodi se zlahka topi, vendar prav kmalu zgubi strupen učinek, zato spravljamo le posušene kačje strupe. Večina kačjih strupov se v vročini spremeni, zato postanejo tudi hudo strupene knoče s kuhanjem neškodljive - seveda kot hrana.

Ko kača useka, vbrižgne različno množino strupa. Merimo ga prostorninsko v tekočem stanju, posušenega pa v miligramih. Posušen kačji strup ustreza približno četrtini osnovne tekoče strupene tekočine.

Morske strupenke izločijo pri enem ugrizu 10 mg, velike klopotače in laheške pa celo do 350 mg strupa,

gad	10 mg
močras	20 "
cerast	25 "
brazilska sulidarka	100 "
mokasinka	150 "
polonga	200 "
diamantna klopotača	240 "
velika laheška	350 "
indijska kobra	375 "

Prav tako različen, kot je količina, je tudi učinek strupa. Naravnost v veno vbrižgani strup deluje hitreje kot mišičje. Zato pik viperidov in klopotač z dolgimi strupniki mnogokrat povzroči smrt v pičli uri. Čadji pik skorajda ni smrtonosen, oziroma zelo redko, ima pa lahko za človeka hude posledice: neznozne bolečine, človek bljuje, se močno znoji, srčni utrip oslabi, nastopi močna razdraženost in nezavest. Simptomi izginejo po enem dnevu. Posledice so najnevarnejše, ubodno mesto boli, je občutljivo še dalj časa, rana se gnoji in le počasi celi.

Vse drugače se razvijajo posledice po piku strupenih kober. Človek je lahko v globoki nezavesti že po nekaj minutah, umre pa že v manj kot eni uri.

Kačji strupi so nevarni le, če pridejo v rano, nikakor pa ne če pridejo v želodec. Tu se kačji strupi prebavijo.

V kačjih strupih pa so tudi protistrupi, splošno imenovani antigeni. Kačji pik ne škodi sorodni kači, medtem ko nesorodno kačo umrti. Tako n. pr. ubija kobrin nevrotoksin viperide, ki proizvajajo predvsem hemoragične strupe.

Velikega pomena za nas so protistrupi, ki nastajajo v vsakem bitju, ki ga piči kača, le da ne nastajajo v zadostni količini. V zadnjem desetletju prejšnjega stoletja so poskušali francoski učenjaki Phisalix, Bertrand in Calmett pridobiti na modrasu in na kobri učinkovite protistrupe. To se jim je popolnoma posrečilo. Pridobili so zdravilni serum proti ustreznemu kačjemu piku. V večji množini pa so ga pozneje pričeli pridobivati tako, da so konju vbrizgavali kačji strup. Telo je proizvajalo protistrupe in tako so dobili serum iz krvi konja, ki so mu vbrizgali določeno količino strupa. Tak serum pa učinkuje le proti strupu, katerega so konju vbrizgali in zato je potrebno izdelati več vrst serumov, oziroma take protistrupe, ki so hkrati proti več vrstam kačjega strupa. Enovalentni serumi so učinkovitejši kot polivalentni, vendar ker največkrat ne vemo kakšna kača je človeka pičila, so uporabnejši polivalentni serumi. Pri nas izdelujejo polivalentni serum iz strupa modrasa in gada.

V Indiji so zlasti nevarne kobre in palange. Kobre imajo nevrotoksine, polonge pa hemoragine. Tako serum proti kobrinemu strupu prav nič ne pomaga, če je človeka pičila polonga. Zato so v takih krajih, kjer živi večje število strupenih kač z različnimi vrstami strupov, nujno potrebni polivalentni serumi. Serume proti kačjemu piku so pričeli pridobivati že v začetku našega stoletja. Zlasti velike ustanove v tropskih krajih pripravljajo razne eno- in polivalentne serume. Med najbolj znanimi je laboratorij v Sao Paulu v Braziliji, ta uporabi v ta namen tudi čez deset tisoč strupenih kač na leto. Pri nas izdelujejo polivalenten serum proti piku gadov in modrasov v Zagrebu.

Jokan Marko

FRUCTAL

I. Zgodovinski pregled razvoja tovarne

Po osvoboditvi je ljudska oblast 5. oktobra 1945 ustanovila v prostorih bivše predilnice, ki je nehala obratovati 1933. leta, podjetje za predelavo sadja. Sprva je bilo zaposlenih le pet delavcev. Z delom so začeli skoro brez sredstev, oboroženi le s pogumom in dobro voljo. Niti sami niso čutili, da polagajo temelje nove tovarne. Od tedaj dalje se je proizvodnja in število zaposlenih stalno večalo. Podjetje je uspešno prebrodilo vrsto kriz in uspešno prodiralo na tržišče. Tako je imelo podjetje v letu 1960, ko so praznovali 15-letnico ustanovitve, že 265 zaposlenih, proizvodnja pa je znašala 6.227 ton finalnih izdelkov. S tem se je celotni dohodek podjetja dvignil na 1.050.000.000 starih dinarjev v letu 1960 in se tako od leta 1954 potrojil. Podjetje je bilo večkrat na robu propada in spoznali so, da je edina rešitev v vlaganju v akumulacijo. To je sčasoma omogočilo nove investicije, izboljšanje tehnološkega procesa, boljšo organizacijo dela, izboljšanje kvalitete in s tem afirmacijo na tržišču. S pametno gospodarsko politiko, ki bi bila vredna posnemanja, je postal FRUCTAL to, kar je: eno najuspešnejših in najrentabilnejših podjetij v naši občini.

II. Osnovne dejavnosti podjetja

Podjetje odkupuje sadje na našem območju, toda zaradi velike porabe surovin ga odkupuje tudi v sosednjih republikah. Sadje predelujejo v marmelade in džeme. Proizvajajo tudi kompote, sadne sokove in alkoholne pijače. Najvažnejši in najkvalitetnejši proizvod so sadni sokovi. Na tem področju Fructal na domačem tržišču skoraj nima konkurence. Bolj trda je borba za trg na področju marmelad in alkoholnih pijač, kajti pri nas je več podjetij, ki so specializirana samo za ta področja. V tem hudem konkurenčnem boju podjetje uspeva predvsem zaradi kvalitete izdelkov.

Brutoprodukt je v letu 1968 znašal nad 6 milijard starih dinarjev, v tem letu pa naj bi znašal že preko 10 milijard starih dinarjev. Veliko možnost polaga podjetje

na modernizacijo in razširitev proizvodnje. Za tekoče leto so namenili 1.800.000 starih dinarjev za investicije. S tem bodo postavili novo polnilno linijo in zgradili moderna skladišča za sokove in polizdelke.

III. Struktura zaposlenih in delavsko samoupravljanje

Leta 1968 je bilo v podjetju zaposlenih 397 delavcev. Če od teh odštejemo šestdeset sezonskih delavcev ima podjetje stalno zaposlenih 337 delavcev. Od teh jih ima 5 visokošolako izobrazbo, 7 višjo, 27 srednjo in 35 nižjo šolako izobrazbo. Viškokvalificiranih delavcev je malo, nekoliko več je kvalificiranih. Problem za vzgojo kvalificiranega kadra je v tem, da v naši državi ni nobene ustrezne šole za to stroko. Podjetje si pomaga tako, da v zimski sezoni v prostem času organizira seminarje. Na teh seminarjih si delavci pridobijo interno polkvalifikacijo ali kvalifikacijo. Leta 1967 se je takega seminarja udeleževalo 75 delavcev, leta 1969 pa 40 delavcev.

Samoupravljanje je v podjetju doseglo svoj namen. Delavci so preko delavskega sveta podrobno seznanjeni in o vseh važnejših načrtih podjetja in o njih tudi razpravljajo.

Osební dohodki so v povprečju med najvišjimi v občini. Najnižja osebni dohodek v lanskem letu je znašal 60.000 starih dinarjev. Razmerje med najvišjim in najnižjim osebnim dohodkom je ena proti pet.

Podjetje je prešlo na 42-urni delovni teden. Delavci delajo v štirih izmenah. Za vsako delovno mesto so izučeni po štiri delavci in tako proizvodnja poteka nepretrgano.

IV. Štipendiranje

Podjetje potrebuje predvsem ljudi s srednjo izobrazbo in to biotehnične smeri. Zato podjetje vsako leto razpiše določeno število štipendij in jih tudi dodeli. Toda dogaja se, da štipendisti niso iz našega okoliša in po končani šoli hitro odidejo iz podjetja. Tako ostaja Fructal brez tako potrebnih strokovnjakov. Za lansko šolsko leto so dodelili 9 štipendij: 5 za visoko šolo, 1 za višjo in 3 za srednjo šolo. Tako izgleda, da bo podjetje spet ostalo praznih rok, kajti večina štipendistov je iz drugih krajev. Edina rešitev za podjetje bo, da dodeli štipendije študentom iz Ajdovščine.

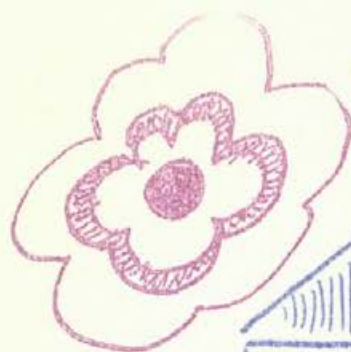
Il y a quelque chose de pénible dans l'air. Partout regne le silence. A travers du village les cris des enfants ne résonnent pas, même les aboiements ne déchirent pas la majesté de silence.

Sans penser à rien elle marche dans la rue et la voix de ses pas reste en suspens. Soudain elle tressaillit: sur le manteau, sur le visage, sur les mains tombent de grands flocons de neige. Ils entrelacent, dans ses cheveux et un s'est assis sur sa paupière. Bientôt elle est toute blanche. Mais elle ne s'intéresse pas de cela. Elle marche tranquillement vers le pont. Elle s'y penche au dessous de l'eau et regarde comment les flocons de neige se noient en dansant dans la propre surface.

Seule. Mais le sentiment de la solitude n'est pas horrible. Soudain elle se sent si légère et détente. Avec la main elle puise un poing de neige et le serre à la boule. D'entre les doigts l'eau tombe goutte à goutte. Elle n'a pas froid, elle n'a même plus peur. Elle jette la boule à travers de la rue déserte. Soudain une autre boule vient en volant et se disperse tout près d'elle. Vite elle se tourne, mais elle ne voit que deux yeux étincelants qui brillent comme deux étoiles. Elle va contre lui et elle aperçoit aussi dans ses cheveux les glaçons de neige.

"Sûrement ses mains sont chaudes," elle pense. Dans cet instant il saisit sa main et ils passent ensemble dans la rue déserte. Encore tout est silencieux. Seulement le rire heureux résonne au bout de la rue...

SUZANA

My Dear

PALOGOMENA

HEY JUDGE

NE PISI
PO KLOPI

Conja

B

NASIH
KLOPI

BEE
WORLD
GEEES

I LOVE YOU

18
00

NAJIM

GLAVNI UREDNIK: Darja POLANC
TEHNIČNI UREDNIK: Marko SLOKAR

LIST OPREMILO: Evbio BRAS

ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA: Leonida KRAPENC, Aleksandra
BLAŽKO, Suzana LULIK, Tanja ČUK, Franci ČERNIGOJ, Bran-
ko BOŽIČ, Majda PABČIČ, Milan KRAPEŽ, Zdenka KOBEN, Kar-
lo KASTELIC

ZARADI TEHNIČNIH RAZLOGOV JE ČASOPIS IZŠEL Z NEKAJTEDEN-
SKO ZAMUDO. PROSIMO ZA RAZUMEVANJE

UREDNIŠKI ODBOR

2. IZVIR

GLASILO MŁADINE
GIMNAZIJE AJDOVŠČINA
LETO II.

NOVOLETNA ČESTITKA

Dragi, še nekaj minut in prestopili bomo v novo leto 1969. Sama sedim daleč proč od vesele družbe in mislim na te. Pravkar slišim iz sosednje sobe najino pesem. Saj veš katero? Da, Michèle! Spominjam se zopet dneva, ko sva se spoznala. Res, daleč je že tisti dan!

Luči so ugasnile! Prestopili smo v novo leto. Prijatelji so me poklicali in skupaj smo nazdravili prihajajočim dnem novega leta! Tudi tebi nazdravim. Želim, da bi se še spomnil name, na trenutke, ki sva jih preživela skupaj. Toda, dovolj je spominov!

Upam, da se ti je zdravje popravilo in boš kmalu med domačini, da me boš spet kmalu obiskal, saj si še vedno edini v mojem srcu. Se še spominjaš, da si mi obljubil, da bova skupaj preživela počitnice? Da, daleč proč od ljudi, ki se nama smejejo, naju zasmehujejo!

Letošnje šolsko leto si se vpisal na univerzo. Želel si, da bi postal dober znanstvenik fizik, astronom. Že ko sva hodila v osnovno šolo, si skiciral rakete, želel si, da bi nekdo tudi mi, majhen narod, sodelovali v osvajanju vesolja. Bolezen te je prehitela! Vem, da ti je težko. Toda ne prenehaj!

Želela bi, da bi tudi v tvojo skromno študentsko sobico posijal žarek sonca!

Čeprav si v bolniški postelji, vem, da študiraš! Ne želiš zapravljati dni, čimprej želiš priti na cilj. Zato ti želim, da bi uspešno opravil izpite, ki so pred teboj! Želim ti tudi srečo in zadovoljstva v novem letu, da bi čimveč prostega časa preživela skupaj. Saj si želiš, ali ne?

Še enkrat ti želi sreče, zdravja in zadovoljstva v novem letu 1969

tvoja Michèle

SPOMIN

Ležala je v postelji in brala. Solze so ji polzele po licih, toda ni jih čutila. Skozi meglo solz je brala svoj dnevnik, kot bi poslušala prijatelja, ki ji pripoveduje zgodbo življenja nekega dekleta. Koliko je še takih deklet, kot je ona, in vsaka ima svojo zgodbo. Vse so si tako podobne in vendar tako različne. In to je bila njena zgodba, ki si jo iz dneva v dan piše v dnevnik. Ko je čisto sama, jo bere in zopet doživlja zgodbo, ki ji jo piše usoda.

- Začelo se je na izletu. Odšli smo z avtobusi. Bilo je hladno in ostala sem v avtobusu med družbo veselih deklet in fantov. Pogovarjali smo se in nekdo mi je za hrbtom rekel: "Danes pa imaš preveč barve na očeh." Obrnila sem se: imel je lepe modre oči in njegov nasmeh je bil ljubek. Bil mi je všeč. Želim, da bi mi postal prijatelj, dober prijatelj, nič več. Ime mu je Jane.

- Danes mu je prijateljica povedala, da mi je všeč. Bil je presenečen. Veliko mislim nanj, rada ga imam.

- Danes sva prvič govorila. Priznati moram - zaljubljena sem vanj.

- Priznala sem mu, da sem vanj zaljubljena. Zakaj, le zakaj nisem molčala? Kaj si bo mislil o meni? Me bo zavrnil?

- Tudi danes smo bili na izletu. Jane mi pomeni ves svet. Za njegovimi modrimi očmi se skriva svet, ves svet, ki si ga želim. Rada ga imam in tudi on pravi, da me ima rad. Kaj mu verjamem?...

Zaprle je dnevnik, solze so ji polzele po licih, a ni jih čutila. Kako natančno se je vsega spominjala. Ni hotela brati naprej, ker je točno vedela, kaj piše: prvič jo je poljubil. Vdahnila je vase del bitja, ki ga je ljubila, bitja, ki ji je pomenilo vse. Bil je kot majhen otrok in prav zato ga je imela rada in vedela je, da jo ima tudi on rad. Nosila je njegovo verižico in ko jo je držala med prsti, se ji je zdelo, kot bi držala med prsti njegove roke. Bila sta srečna kot toliko deklet in fantov na svetu. Ne, onadva sta bila najsrečnejša. Toda - katera sreča je trajna? Tekli so zadnji dnevi pouka. Njej

je šlo v šoli dobro, a on je imel smolo. In to je bilo u-
sodno za njuno srečo. Obtoževali so jo, da je temu kriva
ona, branili so ji sestajati se z njim. Tudi sama si je to
očitala in mislila, da jo obtožuje tudi on. Začela se mu
je izogibati, ker ni hotela zreti v njegove oči, ki bi jo
morda obtoževale. Ne, tega ona ne bi prenesla!

Šolski zvonec je še zadnjič v tistem letu zazvonil.
Zvonil je dolgo in zdelo se ji je, kot da zvoní konec sre-
či. Jane je odšel. Razšla sta se brez pozdrava in vedela
je, da je konec sreče zanj, da ni upanja. Ostali so le
spomini...

Vroče poletno vreme jo je zvalo na kopanje in zašla
je v družbo, v katero ni sodila, v kateri se je počutila
vedno tujka. Toda bila je sama in to je bila edina pot,
pot v "pozabo". Postala je njim enaka; ni zavrnila ponu-
jene cigarete, niti kozarčka alkohola. V alkoholu in di-
mu cigaret je hotela pozabiti nanj, pozabiti vse. Toda
vedno znova je videla pred seboj njega, Janija, ki se je
oddaljeval in pot za njim se je rušila. Bila je v družbi
z dolgočasenih fantov in deklet, ki so mislili, da si glav-
ni, če kadiš in piješ, če zafrkavaš minoidoče in prekli-
njaš. Iz dneva v dan je spoznavala, da ne sodi v to druž-
bo, da mora proč, proč od teh deklet, teh fantov, a izho-
da ni mogla najti.

Vedela je, da mora Janija pozabiti, da ni poti nazaj.
Vedela je, da bi ji Jane vse odpustil, a ni hotela, da bi
mu kdo očital, kakšno dekle ima. Ne, Jane si mora najti
pametno, dobro dekle in ne tako, kot je bila sama. Sram
jo je bilo in bala se je dneva, ko se bo Jane vrnil. Mo-
rala mu to povedati, da je konec.

Začel se je pouk in Jane se je vrnil. Pisala mu je,
ni mu mogla povedati; lagala mu je, hotela mu je pozaga-
ti, da bi to prebolel, a on je ni razumel. Ni je hotel
razumeti in v njej vidi sedaj najslabše dekle. Zakaj, le
zakaj mu ni povedala resnice, zakaj ga ni prosila, naj
ji oprostí? Zakaj? Toda sedaj je prepozno.

Solze so ji polzele po licih, a jih ni čutila. V ro-
kah je držala dnevnik, ki je njen najboljši prijatelj,
ki ji nudi prazne liste, na katere piše iz dneva v dan,
iz meseca v mesec svojo zgodbo.

SAMA

Sama sem na robu skalovja.
Štejem oblake in čakam.
Čakam v nedogled
in ne vem, kaj čakam.
Dobro vem, da ne bo nikogar:
prestrme so te stene,
pretemačna je pot,
in - tu sem jaz.
Kjer sem jaz, ni drugih.
Nihče me ne mara.
Sama sem in sanjaram,
da bo prišel nekdo,
me prijel za roko in dajal:
"Glej, tudi jaz sem bil sam,
a sedaj sva dva!"
Zato čakam v tej samotji,
čakam njega, ki ga ni.

NEMINLJIVOST

Dan, noč,
in zopet dan,
in zopet noč.
Vse se vleče,
beži v nedogled.
Danes sem jaz,
jutri midva - eno,
nato mi trije.
In tisti tretji
bo čez nekaj let
začel znova isto:
eden, dva, trije...

Zmaga

NEMI R

Srce, zakaj biješ?
Ne, to ni bitje.
Razbijaš kot kladivo
v rokah kovača z lune.
Res je, ni zvezd,
povsod so le oblaki,
vse je temno,
sivo, turobno.
Kaj je z menoj?

Vse to vidim,
a sem kot otopela žival,
zadeta od strelca
z nevidnim lokom.
Zakaj, povejte mi oblaki,
luna na nebu povej,
kaj je z menoj?
Sem mar to jaz?
Ne poznam se.

In vendar nočem,
da bi bile to le sanje.
Vem, ne bo dolgo.
Zbudila se bom
in vedela,
da je vse laž, prevara.
Prepozno, prepozno.

Zmagar

OBIŠK PRI VENU PILONU

Pozvonila sem. Še enkrat. Nič. Razočarana sem se vrnila na ulico. Nasproti mi je prišel mož, majhna postava, iskrivih oči. Nisem se zmotila. To je bil mojster Veno Pilon. Pozdravila sva se in povabil me je v svoje stanovanje. Okusno opremljeno, živahno, lepo. Mladost, ki se mu iz dneva v dan iznika, seva z dvakratno močjo z zidov in sten. Vse je tako živahno, polno slik, risb in razglednic.

Vprašala sem ga, kako poteka njegov delavnik.

"Zjutraj, ko vstanem, telovadim, zajtrkujem, napravim kratek sprehod. Popoldan pa preživim v družbi. Zelo nerad sem sam. Povsod iščem prijatelje, družčino."

Pa Pariz? - "Skoraj štirideset let sem potoval po tujih deželah, predvsem po Italiji in Franciji. Mnogo časa sem prebil v Parizu. To je moj drugi dom. A sedaj, ko sem se vrnil domov, ga ne pogrešam. Takoj se vživim v novo okolje. Potovanja so me obogatila. Tu ne igrajo vloge kilometri, oddaljenost. Važno je, kako človek svet vidi, kako si ga predstavlja, doživlja, kaj mu od tega ostane."

"Ajdovščina mi je všeč, le burje se bojim. Ko sem bil še mlad, sem ob nji užival, toda sedaj, sedaj me je pa ta veter položil v posteljo. Bil sem v bolnišnici. A tudi tu mi ni bilo dolgočas. Imel sem veselje okrog svoje bolniške postelje. Rože, slike, smeh."

Kaj pa mladi? - "Današnja mladina mi je všeč. Nadvse sem brežan, ko me obdajajo lica mladih, brezskrbnih ljudi. Vi imate mnogo več prostosti, svobode, kot smo jo imeli mi. Imate več možnosti za zabavo, za šport. Ko sem bil jaz v vaših letih, mi je bilo edina zabava plavanje v Lokavščku pa branje žoge. Bili smo zelo skromni."

Pogled mi je obstal na omari, številniku, mizi. Razbral je moje misli in mi povedal: "Včasih si tudi sam kuham, večerjajo si često sam pripravljam. Sedaj, ko ni sestre, si tudi sam operam. Navajen sem na vsa gospodinjska dela. Pa saj je dobro, da se malo razgiban."

"Poleg tega, da kiparim, slikam in pišem - morda poznate mojo knjigo Na robu - rad tudi fotografiram. To je moj konjiček." Pokazal mi je vrsto lepih živahnih barvnih diapozitivov. Nenavaden način. Slike izložbo, tako da se na fotografiji odseva zunanji svet in notranjost izložbe.

"Vse, kar me obdaja, je lepo. Tudi star, podirajoči se zid se lahko kosa z mladim dekletom. Treba je le, da človek vse gleda z ljubeznijo."

Z nekoliko žalostnim prizvokom v glasu je nadaljeval: "Edina stvar, ki me spravlja v obup je, da nisem več mlad. Sicer sem pa optimist, vedno vesel in rad se smejem."

Spomnila sem se, da smo v novem letu. Zaželela sem mu še mnogo zdravih let v rojstnem kraju. "Jaz vam pa želim tudi kaj slabega, ne le dobro. Kajti če človek ne doživi nič slabega, ne zna ceniti, kaj pomeni sreča."

Posloвила sem se od prijazne, tople sobice, polne domačnosti. Pozval me je, naj ga še obiščem: "Mladi se me izogibajo, sicer jim pa tega ne zamerim. Tudi sam nisem bil nikoli rad v družbi starih ljudi."

Mladost sem videl na križpotu dveh svetov:
na vzhodu videl plamen sem oktobra,
z zapada gledam zdaj njegov napad.
Od prepleta dveh v meni vse kriči.

(Pariz 1950)

Deko

BREZSRČNI PRIJATELJ

Videl sem te.
Še vedno si isti: s kamnom in pračo,
prijatelj groze, ubijanja, krvi:
Plesal si s smrtjo.
Prepoznal sem te:
bil si v trupu letala
s krili zla,
pri vešalnih, z morilci se družil.
Ubijal si.
Kri je tekla povsod,
kjer si se vozil v gorečem vozu.
Zvabil si me. Pomagal sem ti.
Sinovi, odpustite očetom!
Megle krvi prekrivajo polja,
grobove očetov, varkavajo zločine.
Črna ptica nam zapela bo pesem.
Sodba bo strašna.

Schlegel Maxjam

PES

Vas dan je cvilil, bočil tilnik,
odpiral čeljusti
in proseče mahal z repom.
Vas noč je tulil v mrazec
in se nemirno presedal.
Veriga, veriga,
prekleta veriga!
Ne pusti ga,
da bi stekel v mrzlo pomlad,
da bi praskočil hriba in gozd,
da bi pohitel
v neskončno silo v telesu
v sosednje vas.

Franci Černigoj

VPRAŠAJI

Napisal sem celo vrsto vprašajev,
potem sem hotel pisati klicaje.
Na koncu vidim:
spet pišem vprašaje.

Vprašaji, vprašaji...
vedno vprašaji.
Ne rešim se jih.
Lepijo se na vsako misel,
postavijo se pred vsako dejanje.

Franci Černigoj

ZAKAJ

Izpila
bi kri
iz tvojih žil,
izsejala bi jo
iz tvojih ustev o
prilepila bi se na
na tvoje telo
kot pijavka
in te isušila.
Toda zakaj?
Saj te vendar
ljubim,
rada te imam!
Idaj od daleč
ališim glas
"Čuj, mar še
ne veš,
da kogar ljubiš,
prav tako sovrašiš?"

Deko

OB STOLETNICI ROJSTVA DR. IVANA REGNA

9. decembra 1868 se je v Lajšah v Poljanški dolini rodil Ivan Regen, poznejši svetovno znani biolog.

Njegova mladost je bila polna revščine. Oče je bil mali obrtnik in ko ga je nastajajoča industrija izpodrinila, je moral s trebihom za kruhom. Mati je hodila na delo k velikim kmetom in jemala Ivana s seboj na njive. Tako je že zgodaj dobil stik z naravo, igral se je med travo in poslušal murne.

Pozneje je moral v Šolo, najprej v osnovno v Škofjo Loko, pozneje pa v Ljubljano.

Ko je pripravljaj svoje doktorsko delo (sekundarne erčne reže pri žuželkah), je slučajno naletel na pojočega murna. Spomnil se je svoje mladosti, kako je na njivi poslušal murne, in začel raziskovati glasovna organe pri pojočih ravnokrilcih aploh. Od tedaj naprej je Regen s krajšimi prekinitvami nadaljeval s proučevanjem tega problema: v svojem terariju je vzgojil več rodov murnov in jih proučeval; še vedno je hodil v naravo in proučeval možnosti za izpeljavo svojih idej; tudi dunajska Akademija znanosti ga je podprla. Svoje stanovanje je spremenil v mehanično delavnico in si v njem omislil vse aparature, ki jih je potreboval za raziskovanje.

Imel je tudi svoj veliki terarij v Karmenburgu pri Dunaju, ki je bil prvi te vrste v Evropi. V tem terariju je Regen izvedel odločilni eksperiment, ki je dokazal, da muren s svojim čirikanjem vabi godno samico v svate, in da se samica orientira po njegovem prepevanju. Poskus je potekal takole:

Na glavni, proti jugu nagnjeni ploskvi poskusnega polja, je bilo v začetku poskusa 1600 samic, 800 je bil timpanalni organ na nogah že kot ličinkam odstranjen, 800 živali pa je bilo nepoškodovanih. Regen jih je razvrstil v desetih koncentričnih krogih. Da se živali ostale, dokler niso bile godne, na mestu, kjer jih je raziskovalec izpustil, jih je moral prinesiti na poskusno polje že kot ličinke; za vsako žival posebej je moral izvrstati skrivališče, kakršno si naredijo v naravi.

Sredi samice je pel samec, zastražen z 32 pastmi. Vsako ujeto samico je Regen oprostil in na vzhodni ali zahodni ploekvi poskusnega polja zopet izpustil v novo izvrtano skrivališče. Med poskusom je nekatere samice operiral: nekaterim je odstranil timpanalni organ na eni nogi, nekaterim odrezal obe tipalnici.

Sredi najlepših poskusov je izbruhnila vojna. Regenovo poskuševališče je bilo razdejano. Po vojni mu je država vsela najeto zemljišče in Regen se je vrnil v laboratorij.

V podrobnosti Regenovih raziskovanj se ne bi spuščal. Če koga to podrobneje zanima, si to lahko ogleda v tretji številki Proteusa, leto 1968/69.

Regen je tudi po razpadu Avstro-Ogrske monarhije ostal na Dunaju in čeprav je sam slabo živel, denarno podpiral nekatere institucije v domovini.

Ob obiltnici rojstva je prirodoslovno društvo odkrilo temu velikemu slovenskemu biologu in svojemu častnemu članu spominsko ploščo v njegovi rojstni vasi.

Franci Cerinšek

1. JANUAR

Šolska soba je bila vsa okrašena. Z luči so viseli mnogobarvni kovinsko svetleči se trakovi, tako da je soba migetala v tisočih majhnih lučk. Na tabli je bilo z velikimi črkami napisano novoletno voščilo.

Sedel sem pri oknu. V zadušujoče topel zrak je skozi prirto okno pihal mrzel veter in mi hladil vroče čelo. Gledal sem po prostoru in jo iskal z očmi. Našel sem jo v gruči deklet, ki so se živahno pomenkovale. Dolgo sem jo motril, dokler se ni obrnila proti meni. Za trenutek sva se ujela z očmi. Hitro sem pogledal stran in začel opazovati gručo, ki se je dremjala okrog kričeče rdečega gramofona, hkrati pa bežasto pomislil: "Fant, dober bi bil za hipnotizerja!" Iz zvočnika je zadonel avok hitar. Gledal sem v maso, ki se je premikala v divjem ritmu. Zaželel sem si, da je ne bi bilo med to divjajočo skupino. Bal sem se. Olajšano sem vzdihnil, ko sem opazil, kako je sedela na stolu pri vratih in strmela v prazno. V mislih sem jo blagroval.

Flošča se je iztekla. Odmor. Še vedno sem sedel in gledal v praznino. Nenadoma pa me je obšla misel, da bi plesal. "Plesal?" sem v mislih ponovil, kot da sam sebi ne verjamem. Zavrgel sem to misel, vendar je postajala vedno večja in odločnejša. In nenadno sem si zaželel, da bi me ona prosila za ples. Potem sem si rekel: "Če noče gora k Mohamedu, mora Mohamed k njej."

Vstal sem, tržno odločen, da jo poprosim za ples. Ko pa sem prišel bliže, sem imel samo še senco tistega začetnega poguma. Vendar sem stopil k njej in neznansko težko, nekako izdavič: "Bi plesala z mano?" Opazil sem čuden plamenček v črnih očeh, ki pa je v trenutku izginil. Nekaj časa je sedela kot začudena, potem je vstala in mi ponudila roko. Zaplesala sva. Igral je valček.

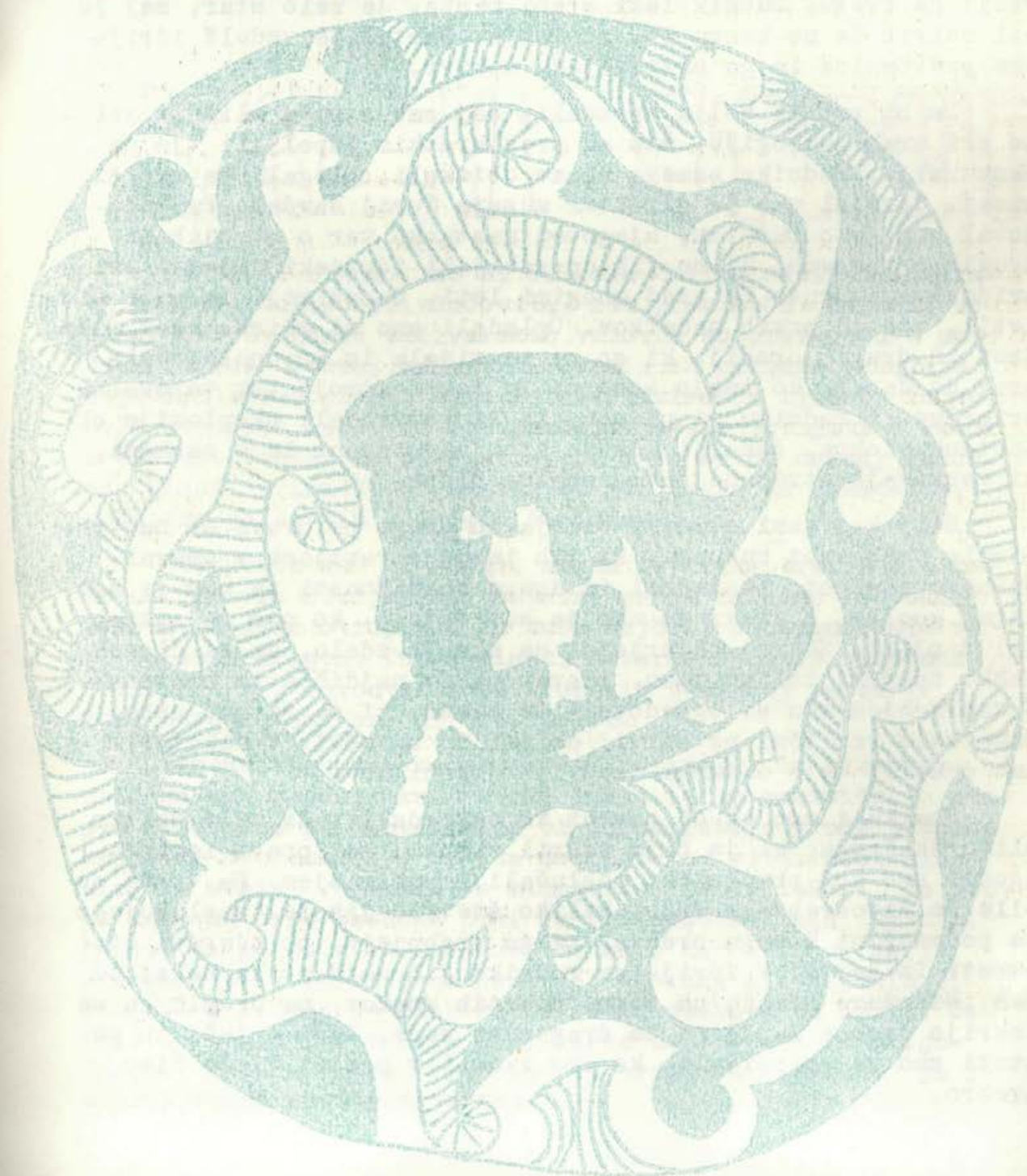
"Dalida," sem pomislil, ko sem začul znane besede: "l'ultimo valker con te..." "Nekaj reci," me je prešinilo, pa nisem premogel niti ene same bežaste misli. In sem molčal.

Tudi ona ni spregovorila. Čas je hitro mineval. Bal sem se, kdaj bo pesem utihnila. In je. Enkrat je pač morala.

Zahvalil sem se ji in se vrnil na svoje staro mesto. Kmalu potem je bila zabava zaključena.

V hudem vetru in pršečem dežju sem počasi prišel domov. Zvečer sem prijel v roke svoj zeleno izvezen dnevnik, malo pomislil in lepo zapisal:

"Danes, 1. januarja, sem na šolski zabavi plesal z Njo. Lepo je bilo. Zares lepo."

EKSKURZIJA V IDRIJO

V globoko vrezani dolini gornje Idrijce leži mesto Idrija s svojim svetovnoznanim rudnikom živega srebra in cinobra, ki je drugi največji tovrstni rudnik v Evropi in tretji največji na svetu. Rudnik leži sredi mesta. Je zelo star, saj je bil odkrit že ob koncu 15. stoletja. Nastal je vzdolž idrijske prelomnice in ga sestavljajo narivi.

Da bi rudnik bolje spoznali, saj smo o njem slišali veliko pri urah geologije, smo se pred kratkim odpeljali tja na ekskurzijo. Rudnika samega nismo obiskali, ogledali pa smo si muzej. Sprejel nas je direktor muzeja Jurij Bavdaž. Pripovedoval nam je o rudniku, njegovem nastanku ter o strojih in drugih pripravah, ki so jih uporabljali idrijski rudarji pri pridobivanju rude že pred mnogimi leti, desetletji in celo stoletji, vse od prvih začetkov. Ogledali smo si zbirke mask, svetil in drugih orodij, ki so se razvijala in izpopolnjevala prav do danes, ko imajo sodobne in varne stroje ter varovalne priprave. V rudniku ni plinov, ki bi povzročali eksplozije ob nastanku iskre. Rudarji morajo biti zavarovani le z maskami, ki verkevajo strupene živosrebrove hlape.

Bolj kot sami stroji, orodja in druge priprave so nas zanimali vseh vrst rudnine, ki jih imajo spravljene v omarah. Njihovo starost, lastnosti in druge značilnosti pa nam je razlagal geolog. V glavi se nam je kar vrtelo, ko nas je seznanjal z njimi. Skoraj neverjetno se nam je zdelo, da si človek lahko zapomni toliko imen, zraven pa še najdišča in nastanek. Z zanimanjem smo si ogledovali te kamne, ki so si med seboj tako zelo različni po barvi, obliki in zgradbi. V nekaterih smo opazili celo ostanke izumrlih organizmov.

Pomikali smo se ob omarah in zagledali tudi zelo veliko sliko škafarja, ki je baje odkril rudnik, kot pravi legenda. Zgodbo smo kot prvošolčki poslušali z zanimanjem. Na vrsti so bile še živosrebrove rude. Veliko število jih je. Razlikujejo se po množini živega srebra, ki ga vsebujejo, po njegovi čistosti in barvi. V idrijskem rudniku jih najdemo le nekaj od teh. Nekateri nimajo na zunanji nobenih znakov, na drugih pa se iskrijo drobne kapljice te dragocene rude. Tudi o teži in gostoti smo se prepričali, ko smo videli v posodi čisto živo srebro.

Ob koncu nam je geolog pokazal še maketo rudnika z vsemi rovi in obrati. Zadovoljni smo bili, ko smo muzej zapustili, a malo smo se tudi bali: kaj, če bo tovarišica profesorica postala sedaj bolj zahtevna in se bomo morali še naprej učiti vse to geologijo, ki nam ne gre in ne gre v glavo.

KAČJI STRUPI

Menda ni živali, ki bi človeka toliko odbijala, hkrati pa tudi toliko privlačevala, kot prav kača. Najbolj cenjene privlačnosti v živalskih vrtovih so prav gotovo pitoni in boe. Kobra, mamba, klopotača in polonga vzbujajo največji strah primitivnim in civiliziranim ljudem. To so zelo strupene kače, ki jih skušajo povečati pobijati z vsemi sredstvi. Vendar so bile strupene kače že od nekdaj čaščne. Zlasti primitivna plemena so jih imela za božanstva, nekatera pa se jim klanjajo še danes.

Strupenih kač ni mnogo, morda le vsaka tretja ali četrta, človeku življenjsko nevarna pa je navadno le vsaka deseta. Največ strupenih in tudi najbolj strupene kače so v tropskih krajih. Tu so zlasti nevarne za malo oblečene domačine. Pri koloniziranju tropskih področij pa se je s temi strupenkami srečal tudi belec.

Vendar strupene kače same ne napadajo, če niso razdražene ali presenečene. Strup imajo le za odtvičenje svojih žrtev, ne za človeka, da bi mu napravile vroče tropake kraje še neznosnejše. Seveda se človek s njimi prej ali slej le sreča, večinoma le mimogrede, in jo izkupi, če stopi kači na rep. Navadno piči le presenečena kača, zato ni čudno, da poznavalec kač nosi modras kar v žepu. Kačji strupeni piki pogosto ne usmrtijo človeka ali velikih živali. Čeč in modras človeka le redno usekata do smrti, čeprav so posledice takega pika lahko zelo resne in dolgotrajne. Večina kober, klopotač in tropskih viperidov pa je skorej vedno smrtno nevarna.

Kljub temu klopotače in koralka v Severni Ameriki ne povzročajo toliko smrti, kot bi bilo pričakovati. Obutev in obleka človeka le varujeta pred globokih pikom viperidov. Neprimerno več je človeških žrtev zaradi raznih kober in viperidov v Južni Ameriki, tropiki Afriki in Aziji, kjer hodijo ljudje na pol goli. Pred uporabo seruma je umrlo samo v južni Braziliji zaradi strupenega pika brazilske suličarke po tri tisoč ljudi na leto. Kobra in polonga sta v Indiji v letu dni pomorili celo 25.000 ljudi, večinoma bosonogih poljskih delavcev. Po uporabi seruma proti kačjemu strupu je število primerov občutno padlo, vendar je razmeroma še vedno veliko, kjer ni blizu hitre zdravniške pomoči. Želo strupene kače lahko ubijejo človeka v pičli uri. Pri hitri uporabi ustreznega seruma pade smrtnost na povprečno dva odstotka pičenih. V ZDA umre od strupenega pika klopotač in koralk na leto do 200 ljudi.

Koliko morejo pred kačjim pikom obvarovati že čevlji, kaže statistika zelo zgovorno. Več kot pol kačjih pikov začne človeka v noge, manj v roke, le redki v glavo ali v trup.

"Jezik strupen kot kačji" je popolnoma neupravičena domiselica - sveda za kače. Razcepljeni, dolg jezik, ki ga kača pomeže iz ust in s čim tipa po okolju, nima prav nič opraviti s strupom. Kača uska z zobmi - ne z jezikom. Vsi kačji zobje pa niso primerni za ubijalno orožje, da bi vbrizgavali smrtonosni strup v kri. Na kačjem zobovju je narava izbirala in poskušala različne izume novega smrtonosnega orožja, kačjega strupnika. Začelo se je sveda s strupom. Žleze slinavke so pričele izločati tudi svojevrstne beljakovinske encimi, ki so imele strupen učinek, če so prišle v kri drugih živali. Šlo je predvsem za to, da se vbrizga strup čim globlje in čim hitreje v žrtev, ki jo je treba paralizirati ali celo ubiti. Večina kač ima strupene žleze, vendar nimajo posebnih zob, ki bi vbrizgali strup v nastalo rano. Taki kače človeku niso nevarne. Strup pa prihaja le po malem v ustno votlino, kjer se pomeša s slino, da ga pride le malo v ugrizenjeno mesto. Ta način so obdržale belouške, kobranke in goži in iz tega načina se je pozneje razvilo smrtonosno orožje - dva zoba strupnika.

Najprej so strupene žleze izlivale strupeno vsebino blizu zadnjih zgornjeheljustnih zob, ki so postali tu manj, tam bolj izžlebljeni. Tako je prišel strup v pičeno mesto po zobnem žlebu hitreje, bolj neposredno in sveda manj razredčen s slino. Strup se ni polagoma iscejal, temveč se je pri vsakem ugrizu pocedil iz žleze.

Tako so se razvile strupene kače s strupniki, čeprav so take kače mogle zastrupiti le manjše živali, ki so jih lahko zgrabile z zadnjimi, strupenimi zobmi.

Razen redkih izjem te kače praktično niso nevarne človeku. Te kače lahko štejeemo le kot delno nevarne človeku. Dve taki nenevarni strupenki sta tarbofis in malpolon, ki živita tudi na Balkanu.

Prave strupene kače pa so si razvile bolj učinkovito orožje. Zgornja čeljust se jim je značajno skrajšala, zgubile so vse druge zobe razen strupnikov, ki so tako prišli daleč naprej na primerno mesto, da se lahko globoko zaplišejo v žrtev. Tu sta nastala žlebičasta oziroma cevasta strupnika. Najprej sta bila žlebičasta, toda zobni žleb se je sčasoma popolnoma zaprl in nastala sta vošla strupnika.

Popolnejši in učinkovitejši je seveda cevasti strupnik, ki deluje kot injekcijska igla, s čimer kot je žlebičasta strupnik krajši in strup se pri ugrizu nekoliko le razgubi. Nekatera kobra, zlasti pa morske kače, ki imajo še žlebasti strupnike, vhrisgnejo razmeroma malo strupa, zato pa je toliko bolj učinkovit. Strupne žleze so razmeroma majhne, le kobra matikora in neki afriški viperji jih imata rastegnjene daleč v trup.

Čeprav so dolgi, votli strupniki viperidov najpopolnejši smrtonosni kačji izum in izredno učinkovita injekcijska igla, se niso mogli razviti prej, dokler niso postale zgornje čeljusti gibljive in celo vrtljive. Pokonci postavljeni strupniki bi ne imeli prostora v zaprtih ustih klopotače in modrasa, položeni pa ne bi mogli vsakati primerno globoke rane v žrtev. Tako se je razvil svojvrstni mehanizem kačje zgornje čeljusti, ki pri odprtih ustih postavi strupnike pokonci, pri zaprtih pa jih položi ob nebece. Gibljive posredovalne kosti med zgornjo in spodnjo čeljustjo ter lobanjo in s prožno vezjo povezani spodnji čeljustnici omogočajo, da kača izredno na široko razpre usta in pogoltne tudi večjo žrtev, kot je sama.

LIP AJDOVŠČINA

I. Kratak zgodovinski razvoj podjetja LIP Ajdovščina

Začetki današnjega Lesno-industrijskega podjetja Ajdovščina segajo nazaj v leto 1913. Takrat je neki Kobe postavil žago. Leta 1918 je obrat prodal nekemu Sorbogni, leta pa 1923. leta Rizzattu. Ta je obrat povečal in razširil. Zgradil je oddelak za zaboje in mizarstvo delavnico. Komaj je mizarstvo delavnica začela s obratovanjem, jo je 1933 upepelil požar. Rizzatto jo je obnovil. V teh letih se je gospodarsko stanje podjetja zelo popravilo, ker so prihajala iz Italije naročila za vojaške barake, ki so jih Italijani rabili ob pohoda v Abesinijo. Od tedaj je obrat normalno obratoval vse do kapitulacije Italije 1943. leta.

Osvoboditev naše domovine je dočakalo podjetje napol porušeno in izropano. V maju 1945 je Komanda bivšega Tržaškega vojnega področja postavila kapetana Lezej Franca - Marka za upravnika podjetja, ki se je takrat imenovala "Strokovno vodstvo žage Rizzatto."

Pod vodstvom in s sodelovanjem nekaj starejših delavcev in uslužbencev so z mobilizirano delovno silo pristopili k obnovi.

V letu 1946 je bila uposobljena zabojska ter obnovljen parni stroj, s čimer si je podjetje zagotovilo lastno pogonsko silo.

Kasneje so priključili nekaj obratov v okolici Ajdovščine, kar pa ni bilo rentabilno in so to opustili.

V zadnjih letih ima LIP Ajdovščina precej labilen položaj. Najslabše ji je šlo verjetno 1968, ko so delavci meseca julija prekinili s delom zaradi izredno nizkih osebnih dohodkov. Kolikor je bila ta stavka spontana, toliko je bila za nadaljnji razvoj podjetja koristna.

II. Osnovna dejavnost podjetja

Danes je podjetje LIP Ajdovščina že na trdnih nogah in

Čedalje hitreje se dviga na lestev rentabilnih podjetij. To nam dokazujejo tudi številke. V letu 1966 je bil družbeni bruto proizvod tega podjetja 2,6 milijardi, leta 1967 3,15 milijarde, lani pa že 3,27 milijarde. V letošnjem letu pa je predvideno povečanje proizvodnje za 25 %. Povečanje proizvodnje pa v glavnem temelji na spremenjenem asortimanu izdelkov. Včasih so izdelovali predvsem parkete in razne polizdelke, sedaj pa so se preusmerili v proizvodnjo finalnih izdelkov. Danes izdelujejo žagan les, parkete, vendar razvoj podjetja temelji na izdelovanju kolonialnega, stavbnega in ploskovnega pohištva ter kuhinj.

Podjetje LIFA precej izvažajo. Več kot 40 % vse njene proizvodnje gre v državo s konvertibilno valuto. Izvažajo predvsem v ZDA (98 % izvoza), nekaj pa tudi v Libijo in Italijo. Izvažajo predvsem kolonialno pohištvo (stolice, mizice in TV mizice). V letošnjem letu nameravajo izvoz povečati za 60 %.

III. Sodelovanje z drugimi podjetji

LIP Ajdovščina ne sodeluje pogodbeno z nobenim podjetjem, razen z ljubljanskim podjetjem Slovenijales. S tem ima poslovno tehnično pogodbo o sodelovanju. Vendar to ne predstavlja podrejenosti enega ali drugega podjetja.

LIP prodaja preko Slovenijales-a le del svojih proizvodov.

IV. Dolgovi in posojila

Podjetje je bilo v prejšnjih časih zelo zadolženo, saj so imeli posojila v vrednosti 380.000.000 dinarjev. Od tega so dali za osnovna sredstva 180 milijonov, za obratna sredstva pa 200 milijonov starih dinarjev. V podjetju upajo, da bodo te dolgeve izplačali do leta 1972. V tem času si bo podjetje ustvarilo dovolj lastnih sredstev za lastni kapital in za modernizacijo podjetja. Prizadevanje za odpravo posojil je potrebno, saj jim samo obresti poberejo povprečno enomesečno delavčevo plačo.

V. Samoupravljanje v podjetju

S samoupravljanjem so začeli leta 1950. Najvišji organ

samoupravljanja je centralni delavski svet in UO. Delavski svet pa ima stalne in nestalne komisije, medtem ko obratnih delavskih svetov ni. V delavskem svetu so pretežno mladi ljudje in v podjetju pravijo, da so se kar dobro obnesli. Predvsem so postali mladi bolj angažirani, zlasti po stavki meseca julija.

VI. Delavski kader

Danes je v podjetju zaposlenih 600 ljudi. Število zaposlenih je bilo v nekaterih prejšnjih obdobjih večje, vendar je bila proizvodnja kljub 840 delavcem, ki so delali leta 1963 v tem podjetju precej manjša. V letu 1968 je bila vrednost proizvodnje na enega človeka 4,2 milijona starih dinarjev, v letu 1969 pa predvidevajo 6,2 milijona vrednosti na enakega delavca.

Povprečni osebni dohodek je bil leta 1968 70.000 S dinarjev, za letoš pa predvidevajo, da bo 86.000 S dinarjev.

VII. Struktura zaposlenih in štipendiranje

Takoj po vojni je bilo v podjetju le malo ljudi s strokovno izobrazbo. V podjetju so začeli s raznimi izobraževalnimi tečaji, omogočali so jim šolanje na delavski univerzi ter izredni študij na srednjih, visokih in višjih šolah. Sedanja struktura zaposlenih je naslednja: 2 s visoko izobrazbo, 6 s višjo, 28 s srednjo, 33 visoko kvalificiranih, 130 kvalificiranih in 401 s nižjo strokovno izobrazbo ali priučenih. Trenutno imajo 6 štipendistov na višjih šolah in 5 na srednjih tehničnih šolah. Večina štipendistov študira izredno.

Letos so razpisali 2 štipendiji na ekonomski in 1 na pravni fakulteti, 3 na STŠ - leani oddelki ter 1 izredno štipendijo na višji šoli za organizacijo dela.

Temu staremu in prekaljenemu podjetju želimo, da bi uspešno prebrodilo trenutne težave in uresničilo zastavljene cilje.

"ON REVIENT TOUJOURS À SES PREMIÈRES AMOURS!"

Juliette est assise près de la fenêtre. Elle regarde la nature qui se réveille. Les oiseaux sur l'arbre devant sa fenêtre gazonillent heureusement, l'herbe verdit et les arbres poussent. Le soleil va se coucher. Les sapins derrière le village veulent recevoir encore le dernier baiser de soleil.

Mais Juliette ne voit pas tout cela. Elle est assise immobile et ses yeux regardent mélancoliquement dans l'infinité, voulant apercevoir quelque chose, qu'ils ne peuvent voir ici.

Sur la table devant Juliette, il y a beaucoup de lettres et parmi elles il y a trois photographies, sur lesquelles on peut voir un jeune et beau garçon.

A un moment Juliette se réveille. Elle met sa tête dans les mains et elle soupire: "Non, ce n'est pas vrai. Ce ne peut pas être vrai!"

Elle l'a connu il ya deux ans. Ils se sont vus rarement parce qu'il était marin. Mais ils s'aimaient tout de même. Il lui écrivait des lettres de tous les pays. Quand ils étaient ensemble, c'était le plus beau jour. Mais maintenant...

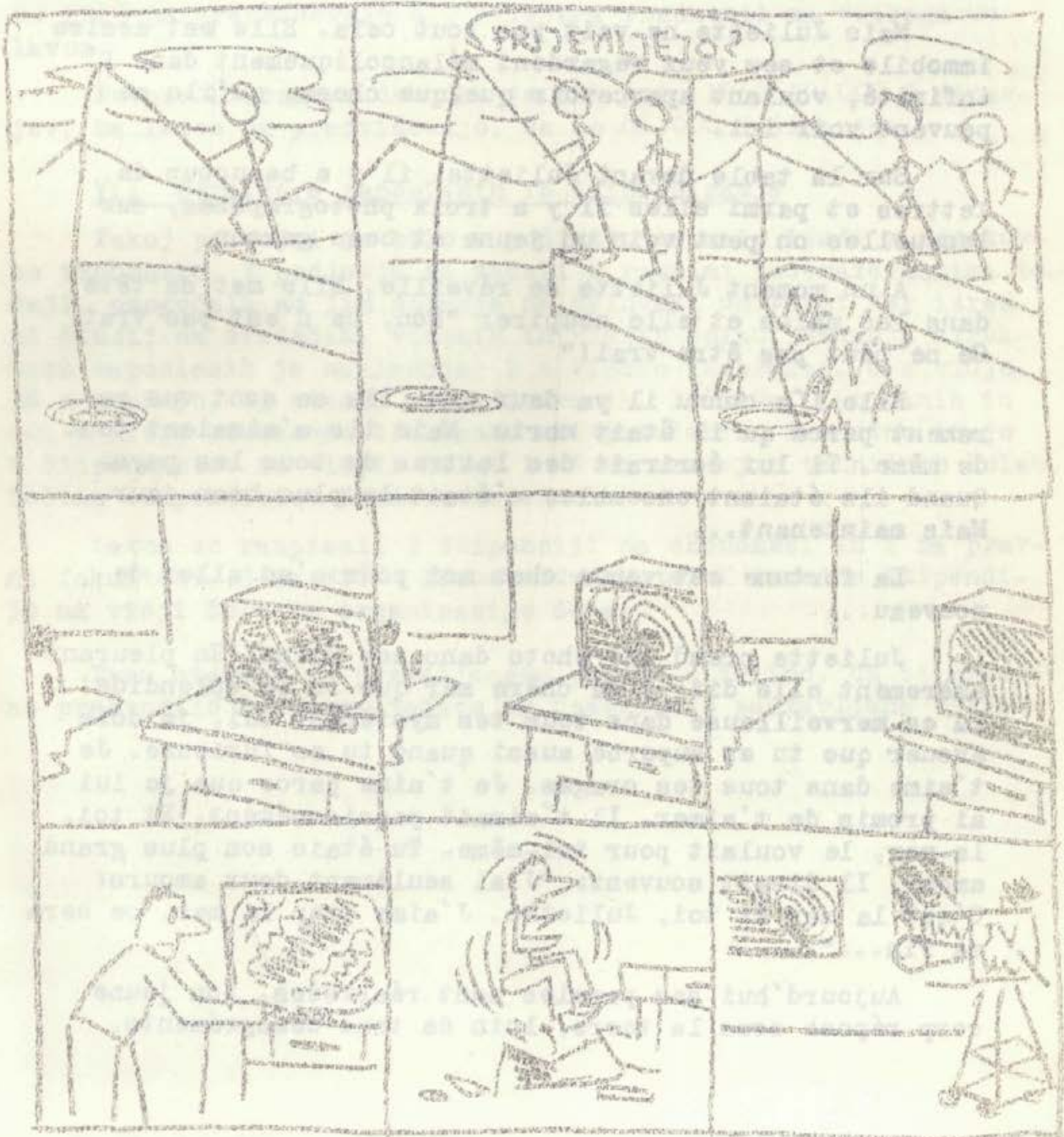
La fortune est venue chez moi pour s'en aller de nouveau...

Juliette prend une photo dans ses mains. En pleurant amèrement elle dit: "Ma chère mer que tu es splendide! Tu es merveilleuse dans tous tes mystères. Oui, je dois avouer que tu es superbe aussi quand tu es furieuse. Je t'aime dans tous tes orages. Je t'aime parce que je lui ai promis de t'aimer. Il t'aimait passionnément. Et toi, la mer, le voulait pour toi-même. Tu étais son plus grand amour. Il disait souvent: "J'ai seulement deux amours: C'est la mer et toi, Juliette. J'aime trop la mer, ce sera ma fin..."

Aujourd'hui ses paroles sont réalisées. Son jeune corps repose sous la terre, loin de tous désagréments.

Quand la mer est furieuse, Juliette entend dans le dernier salut pour lui et il semble, que la mer regrette son crime. Mais Juliette verse ses larmes pour les yeux bruns, lesquels ne regardent plus, pour la voix douce, laquelle Juliette n'entendra jamais plus. Elle a juré: "Je n'aimerai jamais un autre garçon!" Mais - qui le sait?

HUMOR

GLASLO MLADINE
GIMNAZIE ADOVŠČINA
LETO II.

KONEC POVRKA

Šole bodo zaklenili,
nas po svetu zapodili.
Bres zalog in bres nadlog
pojdemo čes hrib in log.

Popoldanske sonce pripeka in ogreva zemljo bolj in bolj. Vse se je razcvetelo in ptice oživljajo naravo s svojimi neutrudnim petjem. Vse dela in se giblje, kar živi. Lep je pogled na travnike in polja. Oko se skoraj ne more napiti lepote nišar in gora.

V tem najlepšem času dijaki ne moremo užiti lepot, ki nam jih ponuja narava. Polni skrbi in negotovosti stopamo tiho po šolskih hodnikih. Vsi smo si edini, bolj povezani kot kdaj koli prej. Malo je mirnih, nekaj le navidezno mirnih. Vsi vemo, da se bodo čez nekaj dni zaprla šolska vrata. Nekateri se bodo več prihajali v šolo. Ponosno bodo odnesli lepo napisano sadnjo spričevalo s mislijo, da znajo vse, da znajo za življenje več kot dovolj. Nekoliko pouderno bodo spravili zveske in knjige. Toda to jih bo vse prehitro minilo. Te misli, prej prijetne, bo spodrinjalo razmišljanje: "kam sedaj?"

- V življenje!

"Toda kakšno?"

Ta se bo učil, oni tudi. Vsakdo je še premišljeval, kaj bi bilo sanj najbolj primerno. Vsak poklic, vsako delo je lepo, če je pravilno izbrano.

Skrivnostno potrka želja na srce, ono pa se plašo sprahuje, kot bi se bala nečesa neznanega, obenem pa se ga polasti neučakana želja, da bi kmalu spet sedel med knjigami polnimi učenosti. Želi si, da bi bila mimo že vsa neprijetna vznemirjenja.

Norda bi tudi mi že radi zapustili te razrede, ker se nam zdijo včasih pustji, celo sovražni. In kljub vsemu bi se le neradi poslovili od naših učilnic, od naših profesorjev, ki jih bomo nekoč gotovo drugače presojali, kot jih danes, in se jih bomo radi spominjali.

In sedaj so pred nami počitnice, sonce, morje, zrak, Brezokrbni dnevi. Toda ne za vse! Medtem, ko se bodo nekateri namakali in izpostavljali močnim sončnim žarkom nekje na Jadranu ali morda v hribih, bodo morali nekateri trdo prijeti za delo na polju. A kaj bi sedaj še naprej mislili:

... S petjem, vriskom se čez plan
smehlja, žari poletje.

Vesele počitnice, prijetna doživetja, to je želja nas mladih. Ali jih bomo preživeli tako, kot si želimo? Mogoče.

LM

TRENUTKI

Daj mi nekaj svojih trenutkov,
nekaj drobcev iz množice spločnega,
da jih utelesim in jim dam smisel.
V smeno za veselje, žalost,
za čisto preprosto in iskreno žalost,
za ono jutranje veselje
do življenja in vsega,
kar je lepo in naravno.

Daj mi drobec plašnih oči,
nekaj vonja las,
hip toplote dišečega vratu.
Dam ti svoja usta,
okus jezika,
drsenje prstov,
polnost dlani in teže telesa.
Dam ti vse za trenutke,
ki so večnost,
za večnost,
ki je neskončen pobliisk trenutkov.

DISHARMONJA

Brenčanje muhe
nekje razbijajo
v taktu
gruljenje grlice
ropetajče prečne diagonale
s pritajenim začetkom
in pojemajočim koncem
zastrupiti zrak
muhe, muhe
brenčeča krila
zatemniti okna
prepovedati soncu smeti
ustvariti kotiček teme in miru
topli kotiček
s peščico zraka
sdehati.

VEK DANOSTI

SPOMIN

Reka mrara,
škorci žvižgajo,
topoli sanjajo.

Prijetni hlad avgusta
pod velikim okroglo luno.

Proti vodi škriplje pesek.
Prihajava k mojemu kipu
nedanosti.

Rčne bilke, lasje,
mekki in igrivi,
smejljajoče ustne
s mesečevimi zobmi.
Prepletani prsti,
veje gabra in jelše.
Reka.

POMLADNI DAN

Pomlad je v meni prebudila najnežnejša čustva in včasih sem srečna, da bi sajkala. Rada bi bila teloh, črni teloh. Sonce bi me obsijalo in sneg bi skopnel, da bi mi dal življenjski prostor. Gladala bi nebo in, oh, ne morem se spremeniti v teloh. Samovala bi. Raje bi bila trobentica. Rumena kot sonce in moja pesem bi pela o ljubezni, lepo, in vendar vse to ni dovolj. Všeč bi bila mali deklici in ta bi me strgala. Zamrla bi moja pesem in življenja bi bilo konec. Morda bi bilo lepo, če bi postala brata. Veter bi mi česal svilene lase in moje življenje bi bilo dolgo. Nekoč pa bi prišel gospodar in me posekal. Ni mar najlepše biti človek?

Prijatelje imaš, jim zaupaš svoje bol, svetuješ jim in oni pomagajo tebi. Teloh pa sama, nikomur ne zaupa svoje sreče, izraža jo le s lepoto cveta. In kdor je za to lepoto alaj in je ne razume, neusmiljeno trga ovetje. Prisiliti hoče pomlad, da bi živele v njegovem domu. Ne zna je nežno pridobiti. O ljubezni trobentica le poje, ti pa ljubezen doživiš, tvoja je, last tvojih čustev.

Če te hoče kdo odtrgati iz vrta pomladnega življenja, se braniš, hočeš ostati srečen. Če ti to ne uspe, potem duševno umreš, le tvoje telo še živi. Človeka je konec, ko ga narava ne potrebuje več. In brezin konec? Človek ji vzame življenje, čeprav ga sam ljubi. Morda pa stori to prav zato, da sebi ohrani srečo. Srečo?

Najbolj sem srečna takrat, kadar najdem povezavo med naravo in menoj. Takrat ko me razume in joče ob meni in se smeje, če sem srečna. Najbolj je očarljiva takrat, ko živi s mano v mojem svetu, v skritem kotičku mojega življenja. Pomaga mi sestavljati verse in pisati. O, srečna sem, da imam tako prijateljico. In la ona lahko ve za moje sanje, le ona lahko prisluhne mojim pesmim.

Tako zelo se me prevzela beseda Jansal Jacobsen: "Življenje pesmi! Ne, življenje ne postane pesem, če človek samo bega in življenje pesni, namesto da bi ga živel. Kako nesmiselno je to, prazno, prazno, prazno! Ta lov za samim seboj, to pretkano opazovanje sledov - neprestano v enem samem krogu; navidez se zicer človek meče v tok življenja, a v resnici sedi na varnem in meče trnek, iz toka pa potegne vselej le samega sebe v taji ali oni iznakaženi obliki. Ko bi končno le prišlo načenj življenja,

ljubezen, strast, toda tako, da bi ne bilo več truda o njih pesniti, temveč da bi življenje njega samega vpletlo v svojo pesem."

Tudi jaz sem prišla do podobnega spoznanja, le to me teži, kakaj prazno? Če ne moreš zaupati svojo bolj človeku, potem jo najlaže zaupaš pesmi - naravi. Zakaj naj bi bilo potem vse tako prazno? Res je, življenje ni pesem, kakaj me pa potem življenje ne vplete v svojo pesem? Norda imam premalo zaupanja v soljudi. Ali, ti pomladni dan, ki v meni prebujajo vse!

Vlasta Klinken

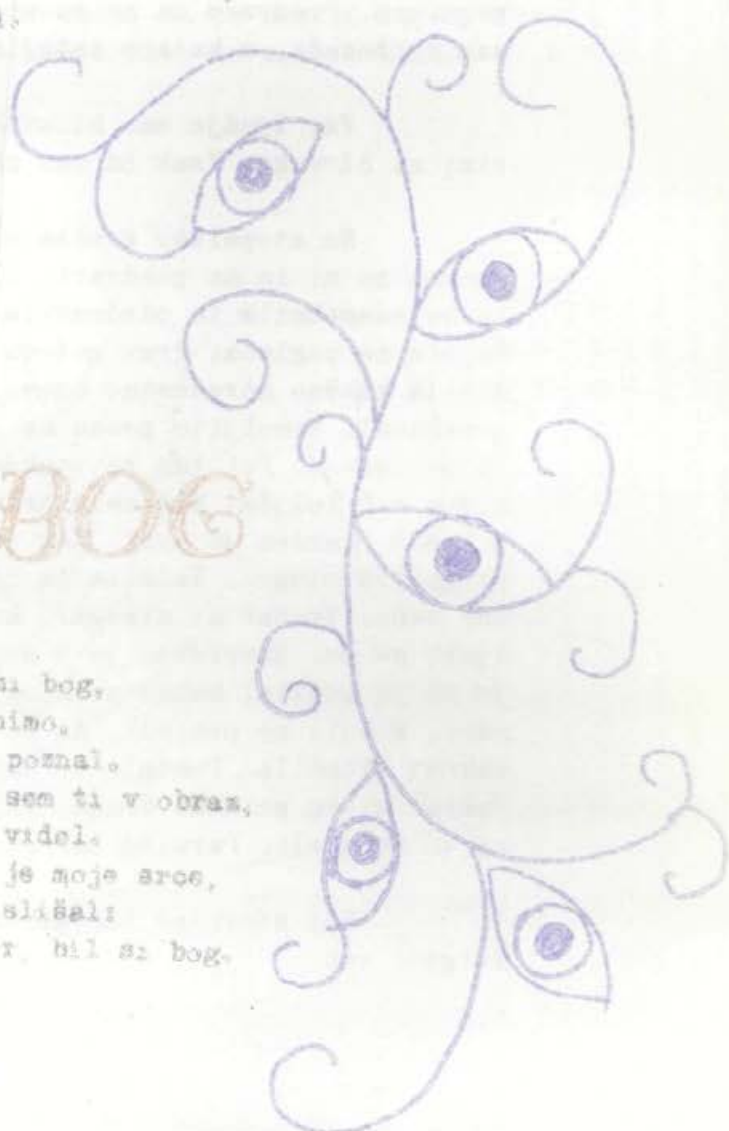
MOJA ZEMLJA

Tečem bo reki, tečem po travi,
Tečem z bosimi nogami,
Čutim toploto zemlje,
vidim njeno lepoto.
Zemlja, slišim tvoje srce!
Stoletja še bide,
pa šela danes vem.

BIL SI BOG

Bil si mi bog,
šel si mimo,
nisi me poznal.
Uledala sem ti v obraz,
nisi me videl.
Kričalo je moje srce,
nisi ga slišal:
in vendar, bil si bog.

Vlasta Klinken

PRIJATELJI

Nikoli nisem gledala okolice tako, kot jo gledam sedaj. Zame ni bilo nikoli gronkih trenutkov, nikoli nisem jokala, razen, če se je mama jezila nad menoj. Vedno je bila pomlad. Iz cvetja na polju je dihala ljubezen, ptice so se v svojem jeziku pogovarjale o veselju. Srečna sem bila, ko sem zagledala nasmejan obraz prijateljice.

In sedaj? Vedno bolj se mi zdi, da prijateljstva ni. Beseda prijateljstvo - le oguljena fraza, ki jo rabimo v vsakdanjem pogovoru. Predvsem se ne zavedamo, kaj je njen pravi pomen. Je mar to beseda, s katero zatajimo hinavščino?

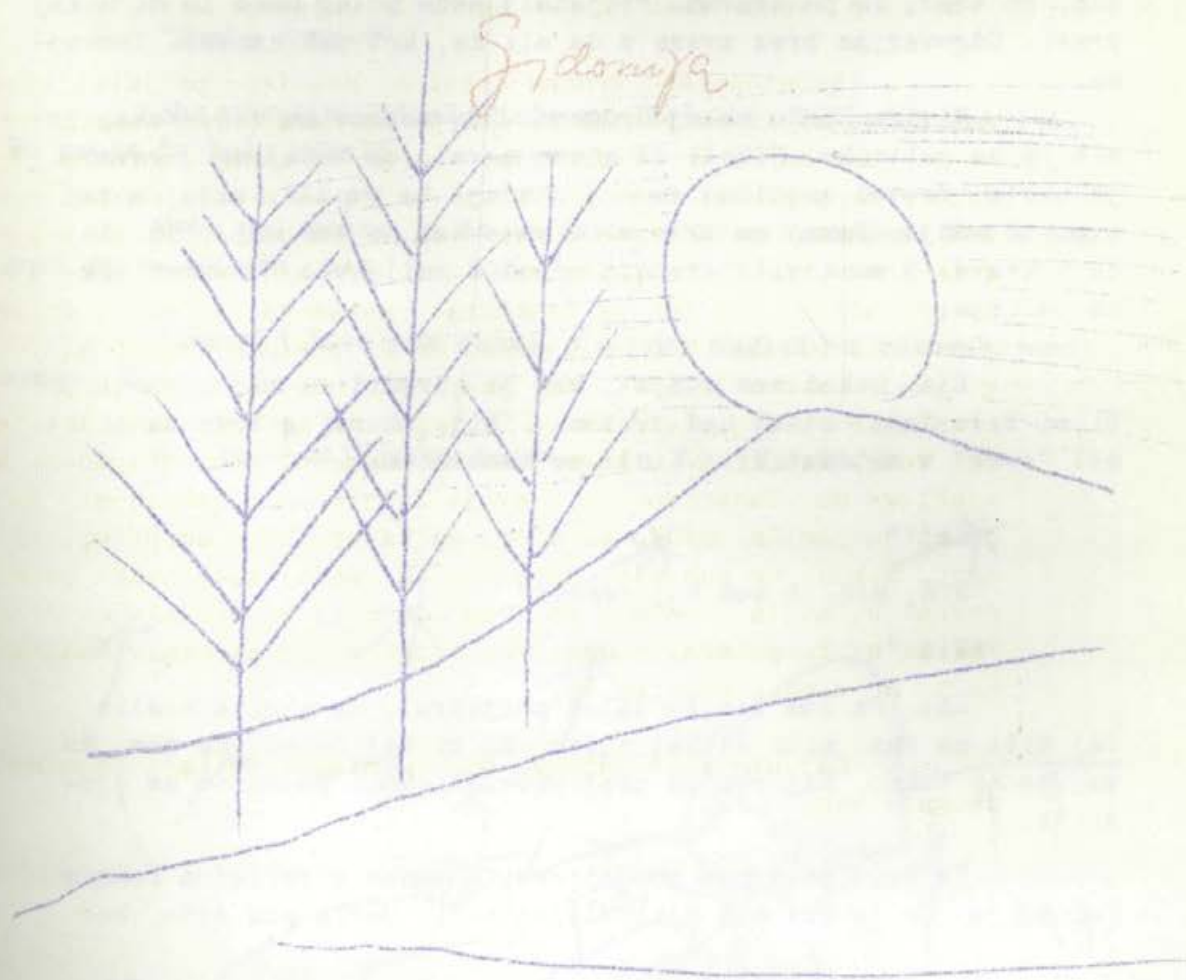
Vsi ljudje smo hinavski, škodoželjni. Ljudje, med katerimi ni človeka. Vsak od nas skrbi le za svoje koristi.

Na stopnišču srečam sošolca, sošolko, prijateljico. Nasmehe se mi in me pozdravi. Ali je ta nasmeš res nasmeš? Rada bi se nasmehnila in odzdravila, vendar le nekaj zamrmram. Vprašujoče me pogleda. Prav gotovo ji pride na misel, da sem morda dobila kakšno nezadostno oceno. Pohiti na hodnik in se v svoji gorečnosti temeljito pozanima. Je to prijateljstvo? Kako živo se to prisadene. Pri tem pa vsakokrat poražena ugotovim, da sama nisem nič boljša. Nič ne storim, da bi postala drugačna. Tudi drugi vedo, kakšen je svet. Kot jaz, tudi oni vedo, da je poln grdih prikritih stvari. Vedo za to in vedo, da so tudi sami del tega. Vsi vedo. Vendar ni nikogar, ki bi poskušal biti drugačen. Ne ljubi se mu. Zaverovan je v svojo lenobo in ničemurnost. Iz nje si je postlal mehko pernico, na kateri brez skrbi spi in lenari. Nikoli ne pomisli, da se bo ta, sedaj tako mehka pernica, enkrat stlačila. Postala bo trda, na njej bo postalo neudobno. Takrat si bo poiskal drugo. Ve, drugo si bo poiskal. Kakšna bo, na to ne misli. Pernica to.

Kaj storiti? Zapreti oči in mižati, mižati in nikoli več dvigati vek.

Bila sem otrok. Želela sem si, da bi spoznala svet, da bi videla kakšno je njegovo dno. Sedaj vem! Umazano je, polno blata. Pokriva ga le tanka, skoraj prozorna plast čiste vode. Zakaj je tak? Koliko časa je še zaboj za smeti in odpadke? Kraj, kamor odvažamo odvečno blato. Zakaj sem ga hotela spoznati? Kriva je moja radovednost. Nekje je nekdo, ki mi ga je predstavil. Nekje je nekdo, ki je rekel: "To je svet, to je življenje." Zgrabilo me je pri srcu. Naj temu gnusnemu stvoru podam roko, naj se res seznanim z njim? Korak je storjen. Plaho mu je podam in njegove skoraj ne stisnem. On pa moje skoraj brez vsake nežnosti zgrabi in jo drži. Tišči jo, da mi pokajo prsti. Najraje bi sastokala. Gleдам mu v obraz in mu očitam saradi spoznanja, ki mi ga je dal. Očitem mu, ker me je prisilil, da sem ga spoznala. Da ga ne bi bila nikoli!

Kako lepo bi bilo! Še vedno bi bila otrok, ki ne ve nič drugega, kot to, da ga ina mati rada, da je pomlad lepa. Otrok, ki ve, da je lepo, kadar dobi kos kruha, da z njim ublaži krik svoje lakote.

POPOLDNE NA PAŠI

"Hej, dajmo, dajmo," se je drl prijatelj in z vso poštovanostjo zganjal skupaj živino, ki pa ga ni hotela ubogati. "Oreš z mano?" "Seveda" - vpenjam se in se trudim dohiteti sem in tja takajočega pastirja.

"A bova še dolgo tako potovala?"

"Ne, za prvim ovinkom se ustaviva."

"Dobro." Brez misli polagoma hodim. Mahote gledam begajočo živino. Osem jih je. Neumne živali.

"Ampak tale ovinek je dolg?"

Končano. Ležem v travo in duham vonj po bližnjih borovcih, po travi in po kravah. Prijatelj sede poleg mene in mi nekaj pravi. Odgovarjam brez zveze z da ali ne, kot pač nanese. Izmenoma.

Mislim čisto nekaj drugega. Pravsaprav ne več, zakaj pomislim na politiko. Nikoli je nisem maral. Še sedaj ne. Preveč je pusta, preveč enolična za moj značaj. Pa vendar, zakaj moram misliti nanjo. Zakaj ne bi mislil raje na, ne vem kaj, tudi če na - krave. S sunkovito kretajo odpodim vsiljivke, ki preplašene oddirja.

Hja, nekdo sem sanjal, kaj bi naredil in kaj bi imel, če bi mi bila dana oblast nad svetom. "Nič, skoraj gotovo pa bi imel 'ovček' v matematiki." Kislo se nasmehnem.

"Kaj?"

"Nič, nič. A sem kaj rekel?"

"Nič."

Aha. Pa sem res še daleč prijadral, da naglas mislim. Saj niti ne vem, niti slišal nisem, da bi kaj rekel. Pa sem. No, saj to ni važno. Kaj sem pa prej premišljeval. Ne morem se spomniti.

Iz žepa potegnem poldolarski kovancec z reliefom Johna Kennedija. To je bil moj njegov brat tudi. Uarla eta zato, kar

so bile njune ideje človeške, ker sta bila človeka. Ni ju več. In z njima je šla v grob tudi ideja, svetla točka na črnem nebu.

"Pa sem pošteno spahan. Eha mi je ušla in sem moral dirjati."

"Aja?" Že spet ga ne poslušam. Ko pa tudi to ni zanimivo. Kaj pa sploh je zanimivo. Nič. No, nekaj že mora biti.

"Dober večer!"

"O, srce..."

"Kaj?"

"Nič. A sem spet kaj rekel?"

Kako je kaj, a se kaj uči, a so doma zdravi..." So.

"Pa lahko noč."

"Dobro spita!"

"Hvala enako!"

Aha. Prosim. Oddaljujeta se. Sošolki. Prijazni deklici. To pa je že bolj veselo.

Zebe me. Sonce je že za dobro peč za obsorjem. Nekje tam gori se že oglašča čuk.

"Greva?" Isto pot nazaj. Ovinek, pogled na razsvetljeno mesto. Tema je že.

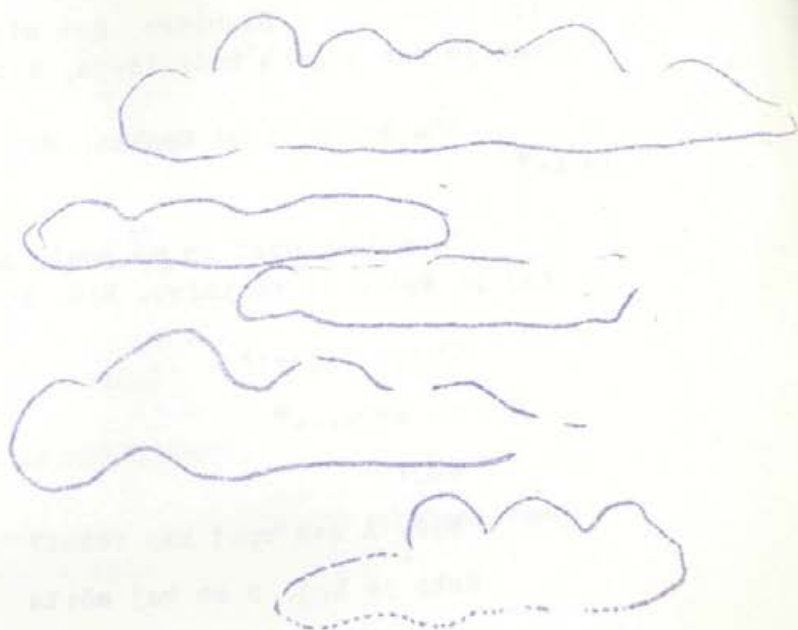
No, pa - saj greva domov.

Branko

BEG

Oblaki vi,
ki jadrate po nebu,
povejte mi,
kje sda je ona.
Oblaki,
mi nečete povedati?
Zakaj tako hitite,
kam bežite?
Ona je odšla,
oblaki so zbežali.

RDEČI OBLAKI

Rdeči oblaki?
Da, to je kri,
ki je ishlapela iz
trupel mrtvih ljudi!
Peklenški stroj?
Da, to je on,
ki uničuje,
mori nedolžne ljudi!

Pravica?
Ne, te je ni,
ki bi rešila življenja
še živečih ljudi!

ZIVI UMRELO

Iskoberšimo črno zastavo!
Za vse, ki še živijo,
upajo, še kjerkoli dihaajo.

Zapojmo žalostinke mrtvim!
Morca še jutri,
zapajo jo nam.

Umiramo, čeprav počasi,
kot oni,
ki v celicah trohniijo.

Handwritten signature in red ink.

KOČLJIVA MORALA

Motor zahrumi, vrata se zapre in odpeljemo se, obajani s toplimi žarki poznega popoldanskega sonca. V drevoredu pri Vipavi vatopijo razburjena dekleta in prično pripovedovati, kaj se jim je zgodilo. Žarečih lic govore o temnookem Italijanu, ki jih je vabil v svoji najnovejši fiat 1300 in, ko so se pričeli razumevati, smo mi zmotili to srečno idilo. Kakšna škoda!!! Ozem se po avtobusu. Spredej šofer, nato svesti angeli varuhi in končno mi.

Dekle, ki ni dobilo prostega sedeža, je vredno pozornosti. Jazno se ozira po avtobusu, iz oči se ji usipljejo "svetle strele z neba jasnega poslane", v obraz je rdeča in sama ne ve, kaj naj počne. In ko tako premišljuje, na čigava kolena naj se da, se nenadoma spomni: na pomočne sedeže. So malce neudobni, sedeži pa so le in junaško prime za ročaj smarice. Povleče - nič. Vrata, ki so ji zapirala pot do udobja, se niti ne zganejo. Z očmi pošilja po avtobusu klice SOS in odrešilna ladja se res kmalu pojavi na obzorju. Približa se ji rumena majica s presenetljivo kratkimi lasmi. Poprime in z glasnim hou - ruk reši zadevo. Dekle se spusti na sedež in srečno zapre oči.

Motor brni, brnijo tudi naši jeziki. Bližamo se Vrhniki.

Nekatera dekleta postanejo nemirna, prično se premikati. Iz torbic in žepov privlečejo na dan lake, šminke, črtala... Prično se ličiti in po daljši preobrazbi jih kosej že spoznam. Oči črne, veke olivno zelene, umetne trepalnice, pa črte, pike... Predrljivi vonj dišav marsikoga ščegeta po želodcu in prava sreča je, da se že vozimo po ulicah Ljubljane. Ustavimo se in angeli varuhi nas spuste iz avtobusa. Nekaj časa stojimo mirno, bulimo v stavbo drame, štejemo okna in si jo skušamo čimbolj vtisniti v spomin. Nato se porazgubimo.

Pozneje, pozneje smo se paš sprahajali po ulicah mesta in nismo se več poznali. Počasni smo hodili po pločnikih, presegali izložbe, na prehodih strmeli v semaforje, se zadevali s komolci, se opravičevali s "pardon, gospod" ter šli dalje.

Prične se temniti, prižgo se neznaki naplasi. Staklena vrata kavarne pred menoj se odpro, ven stopi fant, me ne vidi in ne sliši mojega pozdrava. Čudno, kakšen učinek ima ljubljanska kava s smetano.

Grem dalje. Na vogalu pred Namo stojijo tri dekleta, jedo pečen krompir, se glasno smejejo, šalijo in občudujejo mimoidoče. Spoznam jih, se obrnem proti toku avtomobilov in se hitro vključim v reko ljudi, ki me povleče v veleblagovnico. Prodajalka pri oddelku za plošče ima polne roke dela. Družba veselo razpoloženih mladih ljudi si smeje podaja slušalke, tolče z nogami in si prižvižgava. Škoda, da tudi sam ne slušim te popevke. Res nekaj posebnega, da tako navdušuje - o groza, šele sedaj jih spoznam - moje tovarišice. Odhitim ven ter v skritem kotičku počakam sedme ure.

S hrbti se naslanjamo na vitke stebre in počutimo se kot ptički brez gnezda. Ko se veliki kazalec približa pol osmi, stopimo v stavbo ter po krajših zapetljajih pridemo do svojih sedežev. Spokojna tišina še skoraj praznega gledališča je z našim prihodom močno okrnjena, če že ne popolnoma porušena. Prične se sprehajanje in prosjačenje za zamenjavo sedežev, sposojanje vžigalic, cigaret in bonbonov. Bliža se pričetek predstave. Nenadoma nastane pri vходу nemir, vstopijo hokeisti. Mislim namreč tiste, ki so hoteli ubiti dve muhi na en mah; navijati za našo hokejsko reprezentanco in prisostvovali predstavi. Zasopli se skoro zrušijo na sedeže. Okrog njih se zberejo še drugi in prične se športni komentar. Počasi se umirijo, zavesa se dvigne.

V odmoru, ko so majhne, komaj brleče lučke so v ozadju ugašile in je le dim isdaljal početje nekaterih; takrat so nekateri pametnjakoviči odkrili udobne sedeže v praznih ložah. Zdelo se jim je sila imenitno opazovati tovariše na balkondku, posebno tiste, ki jih je tresel mraz. Res smo bili lahko srečni tisti, ki so nam bacili konkonške gripe vzdignili temperaturo nad normalo in smo v prijetni topoloti dočakali konec predstave.

Sprva sedim mirno, premlevam vtise o predstavi. Nato skušam zaspiti. Zaman. Nad glavo mi tuli radio in med tem, ko preklinjam tistega, ki se tako kruto poigrava z zvočniki in našimi ušesi, me mine sleherna sla po spanju. Raje prisluhaem fantu v široko črtastih hlačah, v srajci, posuti z rdečimi rožicami, ki, ki s svojimi govoricami zabava dekleta na levi.

V obraz me biča leden veter, toda odprta okna in lopute so edino sredstvo za prezračevanje avtobusa, kar pa je nujno potrebno. Pogled mi roma od kupa deklet, ki vise na dolgolasem proizvajalcu dima in s široko razprtimi nosnicami željno vdihavajo opajajoči dim.

Vse pogosteje se sliši zehanje, zehanje. Mislim le še na vablivo mehko posteljo.

TONI

TOVARNA POLJEDELSKEGA ORODJA BATUJE

... Morša pod kladivi se nam oglasi kedaj
erce, ki v njem bo pravi bron,
da pelo bo, vabilo kot zvon,
da bomo krog njega se zbrali...

Župančič

Ob Vipavi, tik proge Nova Gorica - Ajdovščina, stoji sredi zelenega gaja Tovarna poljedelskega orodja Batuje. Tovarna je bila ustanovljena 1836. leta iz starega mlina, katerega lastnik je bil Karlo de Mulič. Nacionalizirana je bila takoj po vojni. Do takrat pa je bil njen lastnik in upravnik profesor Emil de Mulič. Prvotno so delali s primitivnim orodjem; tudi delovni pogoji so bili zelo težki. Okna so bila zabita s starim lesom in plehom, svetloba je prihajala le iz peči, ki so jih kurili s slabim premogom, tako da je bilo vse polno plina in smrada. Delavci so bili izpostavljeni prepihu in voda jih je vdiralala v kovačijo. Obleženi so bili slabo in hranjeni nič bolje. Je mar čudno, če so imeli vedno influenco, očesna vnetja in revmatizem?

Pa on dan sem pred zrcalom postal;
o, kakor da sem po sebi koval!
O, kakor da delam ves božji dan greh
od štirih do ene, do osmih od treh!

A danes pravijo delavci, da je veselje delati. Tovarna iz dneva v dan napreduje. Nabavlja vedno nove in nove stroje. Zgradili so tudi nov obrat - valjarno in proizvodnja je vedno večja.

Izdelki tovarne so najboljši te vrste in zlasti pripravljeni za obdelavo trde zemlje. Zato je po tem orodju veliko povpraševanje tudi v drugih republikah, zlasti v Dalmaciji, Bosni in Hercegovini ter Črni gori. Izdelke pa izvažajo tudi v druge dežele: Urugvaj, Turčijo, Albanijo.

Batujsko podjetje ima vedno dovolj učencev na razpolago, to je zelo važno za kovaško dejavnost. Stari delavci, ki odhajajo v pokoj, se brez težav nadomeščajo z mladim naraščanjem. Tovarna obratuje v dveh izmenah. V kovačiji je dopoldanska polno zasedena, popoldanska do polovice. V valjarni pa sta obe izmeni popolni.

Vsi uspehi tovarne niso bili doseženi čez noč, ampak z vstrajnim naporom kolektiva, ki je v vsakem pogledu dober in nenehno napreduje. Organizacija dela je bila smotrna in delo dobro pripravljeno, tako da so bila vsa delovna mesta stalno zasedena in vsak delavec produktiven.

GLAVNI UREDNIK: Darja POLANC

TEHNIČNI UREDNIK: Marko SLOKAR

LIST OPREMILA: Etbin BRAS in Ljuba VRTOVEC

ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA: Leonida KRAFENC, ALEKSANDRA

BLAŽKO, Suzana LULIK, Tanja ČUM Franci ČERNIGOJ, Branko

BOŽIČ, Milan KRAPEŽ.
